

**Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju
nozares risku novērtējums
2017/2019**

**Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
Rīga, 08.04.2020.**

Saturs.

I ievads.....	3
1. Izmantotā metodoloģija.....	3
2. Nozares ievainojamības un draudu kopsavilkums.....	3
3. Nozares komentāri.....	6
II Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju raksturojums.....	6
1. NILLTPFN tiesiskā regulējuma vispusīgums.....	9
2. Uzraudzības procedūras un to piemērošanas efektivitāte.....	11
3. Administratīvo sodu pieejamība un piemērošana.....	14
4. Kriminālo sodu pieejamība un pielietojums.....	16
5. Darbības uzsākšanas kontroles esamība un efektivitāte.....	17
6. Nozares kredītu devēju godīgums/ētiskums.....	19
7. Nozares kredītu devēju personāla zināšanas par NILLTFN (Sankcijām).....	20
8. Atbilstības funkcijas/ IKS efektivitāte.....	21
9. Aizdomīgu darījumu ziņošanas un uzraudzības efektivitāte.....	22
10. Pieejamība un piekļuve informācijai par patiesajiem labuma guvējiem.....	23
11. Uzticamas identifikācijas infrastruktūras pieejamība un neatkarīgu informācijas avotu pieejamība (4.1.11. un 4.1.12.).....	24
III Kategorijai raksturīgo ievainojamības mainīgo rādītāju analīze.....	27
1. Ievainojamības faktori.....	27
2. Apjoms un klientu raksturojums.....	28
IV Pakalpojumu NILLTPF riska novērtējums.....	31
1. Distances kredīti.....	32
2. Patēriņa kredīti.....	34
3. Līzings un citi ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātie kredīti.....	36
4. Hipotekārie kredīti.....	38
5. Kredīti pret kustamas lietas ķīlu.....	40
6. Kredīti juridiskām personām un saimnieciskās darbības veikšanai.....	41

1. IZMANTOTĀ METODOLOĢIJA

Novērtējums tika veikts atbilstoši Pasaules Bankas metodoloģijai¹ (modulis 6B, citu finanšu iestāžu ievainojamība), vērtējot nozares ievainojamības virzienus (mainīgos)² un atsevišķi vērtējot nozares raksturīgāko pakalpojumu grupu³ ievainojamības faktorus, rezultātā nosakot kopējo nozares ievainojamības līmeni.

Atbilstoši metodoloģijai, katram no vērtētajiem mainīgajiem nozares novērtēšanas darba grupa, pamatojoties uz dokumentiem un faktiem, piešķir novērtējuma līmeni. Nozares ievainojamības virzieni (mainīgie) tiek vērtēti 11 līmeņu vērtību skalā no 0 līdz 1, kur 0 nozīmē neeksistējošu, bet 1 teicamu ievainojamības samazinošo faktoru ietekmi. Savukārt, vērtējot nozares raksturīgāko pakalpojumu grupu ievainojamības faktorus, vērtējums atbilstoši metodoloģijai tiek norādīts otrādi, proti, vērtējums "zems" vai "neeksistē" ievainojamības līmeni konkrētajam pakalpojumam samazina, savukārt vērtējums "augsts" – palielina. Katrs no piešķirtajiem ievainojamības vērtējumiem katram virzienam vai faktoram atbilstoši metodoloģijā iekļautajam vērtēšanas rīkam (sistēmisks rīks ar iestrādātām matemātiskām formulām) nosaka kopējo nozares un katra atsevišķā pakalpojuma ievainojamības līmeni.

Nozares risku novērtējums izstrādāts, ievērojot un balstoties uz Nacionālo terorisma finansēšanas un proliferācijas finansēšanas risku ziņojumu 2017.-2018.gadam⁴, Sektoru noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējums (2017.-2018.)⁵, Moneyval 5.kārtas 2019.gada ziņojumu par Latviju⁶, 2017.gada 4.oktobrī FID izstrādātā "Vispārīgā informācija par aktuālajām legalizācijas un terorisma finansēšanas tipoloģijām", Terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanas vadlīnijas NILLTPFNL subjektiem un uzraudzības institūcijām⁷, Valsts Drošības dienesta izstrādāto Terorisma finansēšanas novēršanas stratēģiju 2019-2021.gadam⁸, Ārlietu ministrijas 2019.gada 8.martā publicētajām vadlīnijām "Sankciju efektīvai ieviešanai Latvijā"⁹, nozares uzraudzības ietvaros iegūto informāciju un statistiku, veiktajām aptaujām, pārbažu rezultātiem un citu informāciju.

2. NOZARES IEVAINOJAMĪBAS UN DRAUDU KOPSAVILKUMS

Risks nozīmē iespējamību, ka nozares draudi izmanto nozares ievainojamību, tāpēc nozares komersantam sava iekšējās kontroles sistēma (IKS) jāveido uz risku balstītā pieejā - tā, lai

¹ Vairāk informācijas <http://www.worldbank.org/en/topic/financialsector/brief/antimoney-laundering-andcombating-the-financing-of-terrorism-risk-assessment-support#1>

² Sk. šī novērtējuma II nodaļu

³ Sk. šī novērtējuma III un IV nodaļu

⁴ https://www.fid.gov.lv/images/Downloads/useful/LV_TF_PF_zinojums_papildinats_2019.pdf

⁵ https://www.fid.gov.lv/images/Downloads/useful/FINAL_kopsav_sektorale_risku_nov_2019.pdf

⁶ https://www.fid.gov.lv/images/Articles/MONEYVAL201925_5th_Round_1stFup_MER_Latvia.pdf

⁷ https://www.fid.gov.lv/images/Downloads/materials/prolifiration/TF_un_PF_nov_vadlinijas.pdf

⁸ https://www.fid.gov.lv/images/Terrorisma_finans%C4%93%C5%A1anas_nov%C4%93r%C5%A1anas_strat%C4%93%C4%A3ija.pdf (pieejama arī <https://vdd.gov.lv/lv/noderigi/informativi-materiali/>)

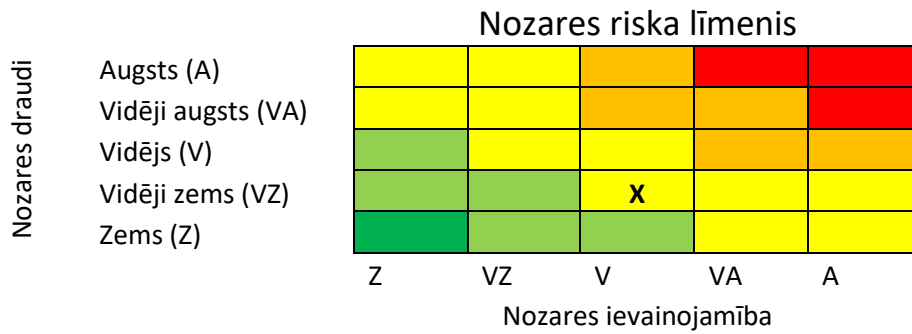
⁹ https://www.mfa.gov.lv/images/-relizes/AM_sankciju_vadlinijas.pdf

samazinātu iespējamību, ka komersanta ievainojamība (vājā vieta) tiek izmantota noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanai, terorisma finansēšanai vai proliferācijai (NILLTPF), vai starptautisko un nacionālo sankciju prasību neievērošanā vai pārkāpšanā.

Atbilstoši Papildinātajam Latvijas Nacionālais NILLTF risku novērtēšanas ziņojumam (2018.gada 22.jūnijs) un Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju nozares risku novērtējumam 2017/2018 (01.04.2019.) nozarei piemītošie noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas draudi novērtēti kā vidēji zemi un ievainojamība novērtēta kā vidēja.

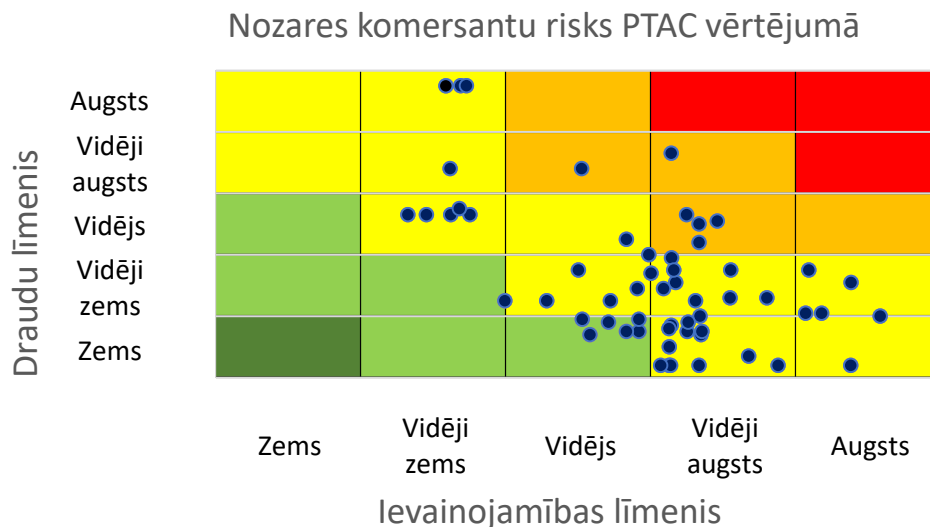
Ievērojot patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju saimnieciskās darbības būtību, proti, kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu pārsvarā Latvijas patērētājiem (rezidentiem), to lielumu, apmēru un ietekmi ekonomikā, risku izpratni un ieviestās IKS, nozare ir pakļauta riskiem, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju, savukārt nozarei piemītošais NILL riska līmenis vērtējams kā vidējs.

Attēls Nr.1 Nozares riska līmenis

Savukārt nozares komersanti atbilstoši PTAC izstrādātajai risku matricai uz novērtējuma sagatavošanas brīdi norādīti attēlā Nr.2

Attēls Nr.2 Nozares komersantu risks

Ievērojot Nacionālo terorisma finansēšanas un proliferācijas finansēšanas risku ziņojumā par 2017.-2018.gadu (papildināts 2019.gada jūlijā) (Nacionālais ziņojums) un Sektoru noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas risku novērtējumā (2017.-2018.) analizēto, patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju saimnieciskās darbības būtību, proti, kreditēšanas pakalpojumu sniegšanu pārsvarā Latvijas patērētājiem (rezidentiem), to lielumu, apmēru un ietekmi ekonomikā, risku izpratni un ieviestās IKS, nozarei piemītošo saimnieciskās darbības būtību, ar nozares komersantu darbību un ar sniegtajiem pakalpojumiem saistītos identificētos riskus, TF un PF riska līmenis vērtējams kā vidējs.

Galvenie noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas (NILL), terorisma finansēšanas (TF) un proliferācijas draudu aspekti nozarei ir:

- ✓ Kredīta izsniegšana un atmaksa skaidrā naudā;
- ✓ Necaurspīdīga ieguldīto/piesaistīto naudas līdzekļu izcelsme komercdarbības/saimnieciskās darbības nodrošināšanai;
- ✓ Kredīta pirmstermiņa atmaksa lielā apmērā vai daudzos mazāka apmēra maksājumos;
- ✓ Kredīta atmaksu aizņēvēja vietā veic trešā persona.

Galvenie ievainojamības aspekti nozarei ir:

- ✓ Nozares komersantu neviennozīmīgā izpratne par NILLTPF riskiem, to izvērtējumu, iekšējo kontroles sistēmu nepieciešamību un to efektīvu darbību uzņēmumā.

Lai arī lielākā daļa patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju klienti ir rezidenti, tomēr var pastāvēt patērētāju kreditēšanas nozares iespējama iesaiste starptautisko vai nacionālo sankciju pārkāpšanā vai neievērošanā, neizvērtējot pietiekami riskus, kas saistīti ar sankciju režīma pārkāpšanu vai neievērošanu patērētāju kreditēšanā, jo īpaši, izvērtējot fiziskas personas–patērētāja (nerezidenta, personas, kas saņēmušas uzturēšanās atļauju) saikni ar to valsti/teritoriju, kas ir šīs personas izcelsmes vieta (valsti/teritoriju, kurai piemērots sankciju režīms), vai personai joprojām pastāv ciešas personiskās un ekonomiskās attiecības ar attiecīgo valsti/teritoriju. Savukārt pašu komersantu risks saistāms ar to patiesajiem labuma guvējiem un piesaistītā, pamatkapitālā ieguldīto līdzekļu izcelsmi.

Galvenie starptautisko un nacionālo sankciju prasību neievērošanā vai pārkāpšanā draudu aspekti nozarei ir:

- ✓ Patiesie labuma guvēji (PLG), kas pakļauti starptautiskajām sankcijām, komersantiem, kuru īpašuma tiesības veidojas sarežģītas struktūras veidā;
- ✓ Darbībā piesaistītā finansējuma, pamatkapitālā iesaistītā finansējuma tiesiskā izcelsme;

Galvenie starptautisko un nacionālo sankciju prasību neievērošanas vai pārkāpšanas ievainojamības aspekti nozarei ir:

- ✓ Nepietiekama izpratne par starptautiskajām un nacionālajām un sankcijām un to attiecināmību uz patērētāju kreditēšanas pakalpojumiem un nozari kopumā;

✓ Nepilnvērtīgi vai neatbilstoši veikts starptautisko un nacionālo sankciju riska novērtējums un attiecīgi nepilnīgi izstrādāta starptautisko un nacionālo sankciju riska pārvaldīšanas IKS.

3. NOZARES KOMENTĀRI

Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju nozares risku novērtējums 2017/2018 pirms publicēšanas tika nosūtīts Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācijai, Latvijas Finanšu nozares asociācijai, Latvijas Hipotekāro Nebanku Aizdevēju asociācijai, Latvijas Līzinga Devēju Asociācijai un Latvijas Lombardu asociācijai. Pēc PTAC un nozares pārstāvju tikšanās, kuras laikā PTAC izskaidroja nozares risku novērtējumā izmantoto metodoloģiju un sniedza atbildes uz uzdotajiem jautājumiem, atbilstoši nozares pārstāvju ieteikumiem, tika izstrādāta nozares risku novērtējuma kopsavilkuma sadaļa. Šis novērtējums tiks papildināts ar nozares komentāriem pēc tā apstiprināšanas, nepieciešamības gadījumā izdodot novērtējuma papildinājuma redakciju.

II PATĒRĒTĀJU KREDITĒŠANAS PAKALPOJUMU SNIEDZĒJU RAKSTUROJUMS

Patērētāju kreditēšanas pakalpojumus drīkst sniegt kapitālsabiedrības, kuras ir saņēmušas Patērētāju tiesību aizsardzības centra (PTAC) izdotu speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai (turpmāk arī kredīta devēji vai kapitālsabiedrības). Prasības speciālās atļaujas (licences) saņemšanai stājās spēkā 2011.gada 1.novembrī un uz 2020.gada 1.janvāri speciālā atļauja (licence) bija spēkā 57 kapitālsabiedrībām.

Galvenās prasības licencētajām patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju kapitālsabiedrībām reglamentē:

- 1) Patērētāju tiesību aizsardzības likums (PTAL);
- 2) Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas likums (NILLTPFNL);
- 3) Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums (Sankciju likums);
- 4) 2011.gada 29.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.245 "Noteikumi par speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai" (MK noteikumi Nr.245);
- 5) 2014.gada 21.oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr.648 "Noteikumi par distances līgumu par finanšu pakalpojumu sniegšanu";
- 6) 2016.gada 25.oktobra Ministru kabineta noteikumi Nr.691 "Noteikumi par patērētāja kreditēšanu" (MK noteikumi Nr.691);
- 7) 2018.gada 13.novembra Ministru kabineta noteikumi Nr.705 "Noteikumi par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasībām patērētāja kreditēšanas un parāda atgūšanas pakalpojumu sniedzējiem" (MK noteikumi Nr.705);
- 8) 2018.gada 3.jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr.392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma subjekts veic klienta neklātienas identifikāciju" (MK noteikumi Nr.392).

Personas, kas izsniedz kredītus tikai saimnieciskās darbības veikšanai (t.sk., juridiskām personām), neietilpst patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju skaitā un tiem nav nepieciešams no PTAC saņemt speciālo atļauju (licenci). Tāpat PTAC izsniegtā speciālā atļauja (licence) nav nepieciešama¹⁰:

¹⁰ Patērētāju tiesību aizsardzības likuma 8.panta (1¹) daļa

- 1) kapitālsabiedrībai, kura uzskatāma par kredītiestādi saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas regulē kredītiestāžu darbību;
- 2) ražotājam, pārdevējam vai pakalpojuma sniedzējam, kas piedāvā norēķināties par preču vai pakalpojumu iegādi atlikta maksājuma, aizdevuma vai citas tamlīdzīgas finansiālas vienošanās veidā, nepiesaistot trešās personas finansējumu;
- 3) komersantu, kurš saskaņā ar līgumu, kas noslēgts starp ražotāju, pārdevēju vai pakalpojuma sniedzēju, preču vai pakalpojumu iegādei piedāvā slēgt tikai tādus patērētāja kredītēšanas līgumus, saskaņā ar kuriem netiek maksāti procenti vai citi papildu maksājumi;
- 4) krājaizdevu sabiedrībai.

Vairākas PTAC licencētās kapitālsabiedrības paralēli patērētāju kredītēšanas pakalpojumiem izsniedz kredītus arī juridiskām personām un/vai privātpersonām saimnieciskajai darbībai, kā arī nodarbojas ar preču tirdzniecību.

2019.gada pirmajā pusgadā no 61 licencētā patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzēja 59 sabiedrības vismaz vienā no kredītu veidiem bija slēgušas jaunus darījumus, proti aktīvi darbojās tirgū, tomēr izsniegto kredītu apmēri to vidū būtiski atšķiras. Atsevišķi komersanti piedāvā aizdevumus patērētājiem 4 kredīta veidos, kā arī izsniedz kredītus saimnieciskās darbības veikšanai, savukārt lielākā daļa komersantu specializējas vienā vai divos kredīta veidos¹¹. Kredītus saimnieciskajai darbībai piedāvā 22 kapitālsabiedrības.

Licencēto kapitālsabiedrību dalībnieki ir gan kredītiestādes, gan sabiedrības, kuru dalībnieki ir ārvalstu kapitālsabiedrības, gan vietējā kapitāla sabiedrības. Vairākām kapitālsabiedrībām dalībnieki ir atsevišķi mazāki komersanti, kuri vēsturiski apvienojušies, lai izpildītu prasības speciālās atļaujas (licences) saņemšanai.

Tabula Nr.1

Licencētie patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzēji dalījumā pēc piedāvātā kredītēšanas veida 2019.gada 1.pusgadā

Apzīmējumi	LM	Kredīti pret kustamas lietas ķīlu
	LZ	Līzings u.c. ar transportlīdzekļi vai citu objektu nodrošināto kredīti
	HK	Hipotekārie kredīti
	DK	Distances kredīti
	PK	Patēriņa kredīti
	BK	Biznesa kredīti privātpersonām un/vai juridiskajām personām
	X	izsniegti jauni aizdevumi konkrētā kredīta veidā
	A	tikai administrēti aizdevumi konkrētā kredīta veidā
	PD	pieteikta darbība konkrētā kredīta veidā
	Specializācija kredītēšanas veidos	

¹¹ Sk. tabulu Nr.1 "Licencētie patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzēji dalījumā pēc piedāvātā kredītēšanas pakalpojumu veida 2019.gada 1.pusgadā"

Nr.	Sabiedrības nosaukums (iepriekšējais nosaukums)	Reģ.Nr.UR	LM	LZ	HK	DK	PK	BK
1	ExpressCredit SIA	40103252854	X	A	A	X	X	
2	VITA CREDIT SIA	40103463544	X	X	A		X	X
3	AS Moda Kapitāls	40003345861	X	X	X		X	A
4	Ātrais Kredīts SIA	40103183139	X		A	A	X	X
5	MC Finance AS (Money Express Credit AS, Money Express Credit SIA)	40103326532		X	X			X
6	DSA INVEST SIA	40103187465	A	X			X	
7	Finance 360 SIA (Finansu Grupa Latvijas Lombardi SIA)	40103444030	X		X		A	X
8	InCREDIT GROUP SIA	40103307404		X		X	X	X
9	UniCredit Leasing SIA	40003423085		X	A		A	X
10	Aizdevums.lv SIA	40003468776					X	X
11	Lateko Līzings SIA	40003366651			X	X	X	X
12	E Lats SIA	40003482835	X			X	X	
13	E-kredīts AS (Dagne AS (Lombards Dagne AS))	40003126021	X	X			X	
14	OZcredit.lv SIA (Ozerings Grupa SIA)	40103432760	X			X	X	
15	Baltic Finance Fund SIA	40103498565			A		X	X
16	Nordic Finance SIA	40003773271				X	X	
17	Orbīta AS	41703001143	X				A	
18	Mokilīzings UAB filiāle Latvijā	40103903022				X	X	
19	mogo AS	50103541751		X		X		
20	FRESH CASH LATVIJA LTD SIA	40103415277	X					
21	Aureum As (Liepājas lombards AS)	40003207464	X					A
22	UNIONS AS	40003116521	X					
23	GARANTS PLUS AS	40003416026	X					
24	Laredo 5 SIA	50003130601	X					
25	Ātra Finansu Palīdzība AVOTS SIA	40103240376	X		A			X
26	Margerds AS	40103050993	X					
27	Sotero LV SIA (4auto Latvia, SIA)	41503080070		X				
28	Luminor Līzings Latvija SIA (DnB Līzings SIA)	40003659898		A				X
29	Luminor Līzings SIA (Nordea Finance Latvia SIA)	40003348054		X				X
30	SEB Līzings SIA	50003334041		X				X
31	Swedbank Līzings SIA	40003240524		X				X
32	Citadele līzings un faktoringis SIA	50003760921		X				X
33	NORD Līzings SIA	40103472462		X				X
34	West Kredit AS	40003270389			X			X
35	FZ Capital SIA	40003726262			X			X
36	FINANŠU INVESTĪCIJAS SIA	40103342876			X			
37	GRAND CREDIT SIA	50003952521			X			X
38	LATVIJAS HIPOTĒKA SIA	40103162565			X			X
39	Hipocredit AS (Mintos AS)	40103793931			X			X
40	Direct Mortgage Capital AS	40103968207			X			
41	Finanza SIA	40103413280				X		
42	OC Finance SIA	40103203191				X		
43	Extra Credit SIA	40103548796				X		
44	IPF Digital Latvia SIA (MCB Finance Latvia SIA)	50003913651				X		
45	Creamfinance SIA (MD Investīcijas SIA)	40103283854				X		
46	4finance AS	40003991692				X		
47	MiniCredit AS (MiniCredit SIA)	40103260762				X		
48	VIA SMS SIA	40103259867				X		
49	SOHO Group SIA	40003770114				X		
50	Delta Capital SIA	40103291692				X		
51	Vivus SIA	40103780710				X		
52	ONDO SIA	40103780706				X		
53	Hedge Capital Company SIA	40103968692				X		
54	Inbank Latvia SIA (Inbank Līzings SIA, Cofi līzings SIA)	40103821436					X	A

55	LAFIKO.LV SIA	40103284737					X	A
56	BEST LĪZINGS SIA	54103053771					X	
57	ViziaFinance SIA (Money Metro SIA, Banknote SIA, Rīgas pilsētas lombards SIA)	40003040217				X	A	
58	LandCredit SIA	40203144176						X
59	Loango AS	40203148375				X		
Pārskata periodā tikai administrējuši izsniegtos aizdevumus								
60	SUN Credo AS	50003760601	A		A		A	
61	Fresh Finance AS (MOTORO LĪZINGS AS)	40103912862		A			A	A
Pārskata periodā no jauna licencēto kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju saraksts								
Nav tādu kapitālsabiedrību								
Kopā dalījumā pa kredīta veidiem		X	16	14	11	23	17	22
		A	2	3	7	1	6	5
		PD	0	0	0	0	0	0
Patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju saraksts, kuriem licence atsaukta								
62	Greencredit SIA	40103298741						

1. NILLTPFN TIESISKĀ REGULĒJUMA VISPUSĪGUMS

Piešķirtais vērtējums – Augsts (0,7)

- 1.1. Latvijā ir noteiktas visaptverošas prasības NILLTPF risku mazināšanai un novēršanai, kā arī starptautisko un nacionālo sankciju prasību ievērošanai, 2019.gadā šīs prasības pilnveidotas - normatīvajos aktos izdarīta virkne grozījumu, lai pilnveidotu esošo regulējumu klientu izpētes un darījumu uzraudzības veikšanai IKS ietvaros NILLTPFN likuma subjektu pienākumu īstenošanai atbilstoši NILLTPFNL un Sankciju likumā noteiktajam.
- 1.2. Speciālās prasības patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzējiem NILLTPFN jomā nosaka MK noteikumi Nr.705, kas stājās spēkā 2019.gada 1.janvārī, un paredz papildus prasības patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzējiem. MK noteikumi Nr.705 nosaka:
 - 1.2.1. prasības risku pārvaldīšanas iekšējās kontroles sistēmai;
 - 1.2.2. prasības kredīta devēja klientu risku novērtēšanai;
 - 1.2.3. klientu izpētes kārtību un prasības;
 - 1.2.4. klientu padziļinātās izpētes minimālo apjomu;
 - 1.2.5. darījumu uzraudzību;
 - 1.2.6. tehnoloģisko risinājumu ieviešanas un pilnveidošanas prasības.
- 1.3. Patērētāju kredītēšanas nozarē kapitālsabiedrībām, kas vēlas piedāvāt kredītēšanas pakalpojumus, ir jāsaņem speciālā atļauja (licence) saskaņā ar MK noteikumu Nr.245 prasībām, t.sk. jāizstrādā virkne iekšējo kārtību un procedūru, kā arī jānodrošina pamatkapitālā ieguldīto naudas līdzekļu tiesiskā izcelsme.
- 1.4. Vienlaikus nozari reglamentē arī citi normatīvie akti NILLTPFN jomā:
 - 1.4.1. Starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju likums;
 - 1.4.2. likuma "Par nodokļiem un nodevām" 22.² pants¹²;

¹² Informācijas sniegšana arī Valsts ieņēmumu dienestam (VID) par aizdomīgiem darījumiem, kā arī citiem darījumiem

- 1.4.3. 2019.gada 27.augusta Ministru kabineta noteikumi Nr. 408 "Noteikumi par kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem" (spēkā no 17.12.2019.;MK noteikumi Nr.408)¹³;
 - 1.4.4. 2019.gada 27.augusta Ministru kabineta noteikumi Nr.406 "Noteikumi par informācijas apjomu, ko sniedz Valsts ieņēmumu dienests par politiski nozīmīgām personām, un tās pieprasīšanas, izsniegšanas un glabāšanas kārtību" (MK noteikumi Nr.406);
 - 1.4.5. 2019.gada 19. novembra Ministru kabineta noteikumi Nr.530 "Noteikumi par veidlapas paraugu ziņojumam par pārkāpumiem noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas novēršanas jomā" (MK Noteikumi Nr.530);
 - 1.4.6. 2019.gada 27.augusta Ministru kabineta noteikumi Nr.407 "Noteikumi par sliekšņa deklarācijas iesniegšanas kārtību un saturu" (MK noteikumi Nr.407);
 - 1.4.7. 2016.gada 22.marta Ministru kabineta noteikumi Nr. 162 "Noteikumi par kārtību, kādā Valsts ieņēmumu dienestam sniedzami ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem";
 - 1.4.8. 2018.gada 3.jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr. 392 "Kārtība, kādā Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas likuma subjekts veic klienta neklātienas identifikāciju";
 - 1.4.9. 2016.gada 15.jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr. 468 "Starptautisko un nacionālo sankciju izpildes kārtība";
 - 1.4.10. 2016.gada 8.marta Ministru kabineta noteikumi Nr.138 "Noteikumi par valstīm un starptautiskajām organizācijām, kuras sastādījušas to personu sarakstus, kas tiek turētas aizdomās par iesaistīšanos teroristiskās darbībās vai masu iznīcināšanas ieroču izgatavošanā, glabāšanā, pārvietošanā, lietošanā vai izplatīšanā".
- 1.5. 2019.gadā PTAC ir izdevis divas vadlīnijas likuma subjektiem:
- 1.5.1. 2019.gada 12.jūnija vadlīnijas Nr.7 "Patērētāju tiesību aizsardzības centra uzraugāmajiem NILLTPFNL un Sankciju likuma subjektiem"¹⁴. Vadlīnijas izklāsta noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas pamatprincipus, sniedz ieskatu normatīvo aktu regulējumā, prasībās un starptautiskajos standartos. Tās skaidro uz risku balstītas pieejas izmantošanu, pakalpojumu, produktu un klientu risku noteikšanu, raksturo vispārīgas un nozaru risku pazīmes. Vadlīnijas apraksta ar klienta identifikāciju, izpēti un aizdomīgiem darījumiem saistītas nianšes, kā arī sniedz skaidrojumu, kā ievērot starptautiskajās un nacionālajās sankcijās noteiktos finanšu un civiltiesiskos ierobežojumus un prasības.
 - 1.5.2. 2019.gada 27.jūnija PTAC iekšējās vadlīnijas Nr.9 "Sankciju par Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas likuma pārkāpumiem noteikšanai un piemērošanai nebanku kredītu devējiem un parādu ārpustiesas pakalpojumu sniedzējiem", kuras nosaka pamatprincipus, lai novērstu NILLTPFNL un Sankciju likuma pārkāpumus un noteiktu vienotus principus administratīvo sodu (sankciju) piemērošanai.
- 1.6. Būtiski grozījumi 2019.gadā tika pieņemti saistībā ar piesaistītā finansējuma izvērtēšanu un atpakaļ atdoto finansējumu, proti, ar mērķi nodrošināt, ka patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanā tiek novērsta NILLTPF, 2019.gada 29.oktobrī MK pieņēma grozījumus MK Noteikumos Nr.245¹⁵.

¹³ Pārskata periodā spēkā bija arī 2008.gada 22.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.1071 "Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem", 2017.gada 14.novembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 674 "Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem" un 2019.gada 2.jūlija Ministru kabineta noteikumi Nr. 281 "Noteikumi par neparasta darījuma pazīmju sarakstu un kārtību, kādā sniedzami ziņojumi par neparastiem vai aizdomīgiem darījumiem".

¹⁴ <http://ptac.gov.lv/sites/default/files/nilltpfnl.vadlinijas.pdf>

¹⁵ stājās spēkā 01.11.2019.

Grozījumi paredz saistošas prasības tiem patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem, kuri vēlēšies iegūt licenci patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai un tiem, kam šāda licence jau ir piešķirta.

- 1.6.1. MK Noteikumi Nr.245 tika papildināti ar papildus prasībām, paredzot:
 - 1.6.1.1. pienākumu kapitālsabiedrībai izstrādāt kārtību, kādā tā izvērtē piesaistītā finansējuma atbilstību prasībām NILLTPF novēršanas jomā un tā tiesisko izcelsmi¹⁶;
 - 1.6.1.2. kapitālsabiedrībai, kas plānos saņemt speciālo atļauju (licencei) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai (turpmāk – Speciālo atļauju) būs papildus PTAC jāiesniedz dokumenti, kas apliecina piesaistītā finansējuma apmēru un tiesisko izcelsmi¹⁷;
 - 1.6.1.3. Speciālo atļauju nevarēs saņemt kapitālsabiedrība, kura nespēj pierādīt piesaistītā finansējuma tiesisku izcelsmi¹⁸;
 - 1.6.1.4. Speciālās atļaujas darbības laikā kapitālsabiedrībai noteikts pienākums divas reizes gadā - līdz 1.martam un 1.septembrim - iesniegt PTAC informāciju par piesaistītā finansējuma apmēru un tiesisko izcelsmi iepriekšējā pusgadā, kā arī informāciju par atpakaļ atdoto finansējumu iepriekšējā pusgadā¹⁹;
 - 1.6.1.5. MK Noteikumu Nr.245 28.² punktā minēto informāciju kapitālsabiedrība jāiesniedz par periodu no 01.01.2020.²⁰;
- 1.6.2. Papildus jau minētajiem grozījumiem 2019.g. 8.oktobrī tika veikti grozījumi MK noteikumos Nr.245 noteiktajos valsts nodevu apmēros, proti, valsts nodeva par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu paaugstināta no 71 140 eiro uz 250 000 eiro un ikgadējā valsts nodeva par kreditēšanas pakalpojumu sniedzēja darbības uzraudzību no 14 225 EUR uz 55 000 EUR.
- 1.7. Saistībā ar minētajiem grozījumiem MK noteikumos Nr.245 2019.gada nogalē PTAC uzsāka darbu un 2020.gada 21.janvārī publicēja skaidrojošo materiālu "Par piesaistīto finansējumu"²¹ atbilstoši Noteikumu Nr.245 sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā)²² noteiktajam. Materiāls izstrādāts kā palīgīdzeklis NILLTPFNL subjektiem piesaistītā finansējuma izvērtēšanai, skaidrojot jaunās prasības. Informācija PTAC būs iesniedzama divas reizes gadā par iepriekšējo pusgadu - līdz 1.martam un 1.septembrim par periodu no 2020.gada 1.janvāra.

2. UZRAUDZĪBAS PROCEDŪRAS UN TO PIEMĒROŠANAS EFEKTIVITĀTE

Piešķirtais vērtējums – Vidēji augsts (0,6)

- 2.1. Ievērojot, ka PTAC par patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju kā NILLTPFNL subjektu uzraugu kļuva tikai 2017.gada 9.novembrī, 2018.gada sākumā PTAC tika veikta Patērētāju tiesību uzraudzības departamenta reorganizācija, departamenta ietvaros izveidojot divas finanšu

¹⁶ 8.6.apakšpunkts

¹⁷ 12.9.apakšpunkts

¹⁸ 9.6.apakšpunkts

¹⁹ 28.² punkts

²⁰ 60.punkts

²¹ http://www.ptac.gov.lv/sites/default/files/nebanku_kreditetaji_skaidrojoais_materials_par_piesaistito_finanseju_mu_2020.pdf

²² <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40478518>

pakalpojumu uzraudzības daļas un saistībā ar uzraudzību NILLTPFN nozarē paredzot 5,5 amata vietas. Noteiktais amatu vietu skaits ilgtermiņa periodā uzskatāms par pietiekamu.

- 2.2. 2018.gada sākumā PTAC izstrādāja pirmo plānu sistēmas ieviešanai, tikās ar Finanšu izlūkošanas dienesta (FID²³), Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (FKTK), Valsts ieņēmumu dienesta (VID), kā arī nozares pārstāvjiem, lai apmainītos ar pieredzi un veidotu sadarbību. Vienlaikus PTAC pārstāvji kopš funkcijas nodošanas regulāri piedalās FID un citu iestāžu organizētajās darba grupās un sanāksmēs. Iekšējās procedūrās noteikts pienākums izstrādāt atsevišķu gada plānu NILLTPFN un starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju uzraudzības jautājumiem.
- 2.3. 2019.gada 10.janvārī PTAC organizēja mācību semināru, kuru apmeklēja 61 patērētāju kreditētāju un parādu ārpustiesas atguvēju nozares pārstāvis. Savukārt 2019.gada 9.oktobrī kopīgi ar FID un Latvijas Banku rīkotajā seminārā notika tikšanās patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju atbildīgajiem darbiniekiem, kurā sniegta informācija par nozares risku novērtējumu un klātienēs pārbaudēs konstatētajām neatbilstībām. Kopumā semināru apmeklēja 65 likuma subjektu pārstāvji. Pastāvīgi tiek papildināta informācija ar noderīgiem materiāliem PTAC mājaslapā, kā arī regulāri informēti likuma subjekti par nozares jaunumiem, t.sk. par normatīvo aktu grozījumiem, nacionālajām un starptautiskajām sankcijām u.c.
- 2.4. Normatīvo aktu izstrādes jomā PTAC ir sniedzis atzinumus un priekšlikumus grozījumiem NILLTPFN, Sankciju likumā, MK Noteikumos Nr.245 un MK noteikumos Nr.705. PTAC darbinieki izstrādāja vadlīnijas, skaidrojošos materiālus un iekšējās procedūras, kā arī veic prasību uzraudzības kontroli, gūstot arvien lielāku izpratni par nozares uzraudzību un tās riskiem. Darbinieku izpratnes līmenis par nozares pakalpojumiem un darbības specifiku divu gadu laikā ir būtiski pilnveidojies, turklāt vispārējo licencēšanas prasību un citu normatīvajos aktos noteikto prasību uzraudzībā tiek iesaistīti arī pārējie daļas darbinieki.
- 2.5. Nodrošinot uzraudzības darbības, PTAC pastāvīgi komersantiem ir skaidrojis (elektroniski, konsultāciju veidā, arī rakstiski) NILLTPFN un Sankciju likuma prasību piemērošanu praksē, par aktualitātēm NILLTPFN un sankciju prasību ievērošanas jomā, informējis sabiedrības par pieņemtajiem tiesību aktiem, kā rezultātā normatīvo aktu ievērošanas un izpratnes līmenis PTAC uzraugāmajā nozarē ir uzlabojies.
- 2.6. Uzraudzības ietvaros PTAC 2018.gadā izstrādāja licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju risku matricu, kur pēc dažādiem vērtējuma kritērijiem draudu un ievainojamības sadaļās katram PTAC uzraudzībā esošajam likuma subjektam ir piešķirta noteikta riska kategorija. Risku matrica tiek pastāvīgi atjaunota ar jaunākajiem datiem un izmantota, lai plānotu uzraudzības pasākumus un noteiktu visriskantākos nozares subjektus NILLTPFN jomā, īstenojot uz risku balstītu uzraudzības procesu.
- 2.7. Ņemot vērā PTAC uzdoto funkciju – veikt uzraudzības iestādes funkcijas NILLTPFN un sankciju izpildes prasību ievērošanas jomā, tai skaitā PTAC 2019.gada plānā noteiktās prioritātes, PTAC 2019.gadā īstenoja uzraudzības projektu “Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju iekšējās kontroles sistēmu un to darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanu”, kura ietvaros veica 9 klātienēs (IKS) un 9 neklātienēs (procedūru) pārbaudes, kuru ietvaros tika caurskatītas 61 IKS procedūras un politikas.
- 2.8. Līdz šim veikta pārraudzībā esošo NILLTFNL subjektu aptauja par iekšējo kontroles sistēmu (IKS) ieviešanu un atbildīgajām personām. Visas licencētās kapitālsabiedrības ir iecēlušas atbildīgos

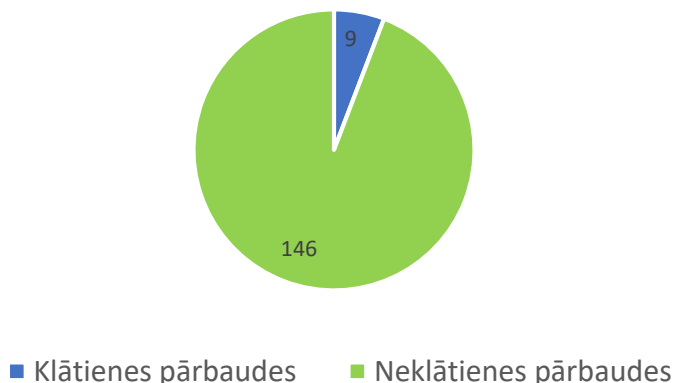
²³ tolaik - Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests.

darbiniekus, kā arī izstrādājušas iekšējās kontroles sistēmas NILLTPFN risku novēršanai. 2018.gada ietvaros 34 kapitālsabiedrības iesniedza arī IKS procedūras NILLTPF risku novēršanai, savukārt 2019.gadā apkopota visu 57 (uz 31.12.2019.) uzraugāmo likuma subjektu IKS procedūras NILLTPF un sankciju risku novēršanai²⁴.

- 2.9. Par neparastiem darījumiem PTAC 2018.gadā ir sagatavojis 2 ziņojumus Kontroles dienestam, kā arī vienam komersantam atteicis izsniegt speciālo atļauju (licenci), pamatojoties uz neskaidru naudas līdzekļu tiesisko izcelsmi.
- 2.10. 2019.gadā PTAC izstrādāja un papildināja arī attālināto statistikas datu iesniegšanas vietni (<http://dati.ptac.gov.lv/>) komersantiem atskaišu iesniegšanai saskaņā ar MK noteikumu Nr.245 prasībām. Modulis papildināts ar iespēju komersantiem iesniegt PTAC pieprasītos datus NILLTPFN jomā, kuri tāpat kā pārbaudēs konstatētie fakti tiek iekļauti risku matricā. Nepieciešamības gadījumā modulis tiks papildināts ar jaunām funkcionalitātēm.
- 2.11. PTAC 2019.gada plānā, kā arī PTAC NILLTFN sistēmas pilnveidošanas un uzraudzības darbību plānā 2019.gadam tika noteikti konkrēti īstenojamie uzdevumi un pasākumi, t.sk. veicamās darbības atbilstoši 2018.gada 11.oktobra Ministru kabineta rīkojumam “Par pasākumu plānu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019.gada 31.decembrim”.
- 2.12. Kopumā 2019.gadā PTAC saistībā ar NILLTPFNL un sankciju prasību ievērošanu veica 146 neklātienes un 9 klātienes pārbaudes.

Attēls Nr.3

NILLTPFNL un sankciju prasību ievērošanas pārbažu skaits pēc pārbaudes vides

- 2.13. PTAC 2019.gada 1.jūlijā uzsāka īstenot uzraudzības projektu “Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju iekšējās kontroles sistēmu un to darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanu”. Uzraudzības projekta ietvaros PTAC 2019.gadā veica 9 klātienes un 9 neklātienes pārbaudes, kopumā izvērtējot 61 kārtību un procedūru, par kurām sniegti ieteikumi, komentāri vai norādījumi:

²⁴ Atbilstoši MK 705 noteiktajām prasībām, kuras stājās spēkā no 2019.gada 1.janvāra un bija jāievieš līdz 2019.gada 1.februārim.

2.13.1. klātienes pārbaūžu ietvaros pārbaudīta IKS darbība praksē atbilstoši subjekta izstrādātajām kārtībām un procedūrām, kopskaitā caurskatot 17 NILLTPFN un sankciju riska jomas iekšējās procedūras;

2.13.2. neklātienes pārbaūžu ietvaros caurskatītas 44 NILLTPFN un sankciju riska jomas iekšējās procedūras.

2.14. Atsevišķi NILLTPFN un sankciju jomā 2019.gadā:

2.14.1. veiktas 63 PLG pārbaudes;

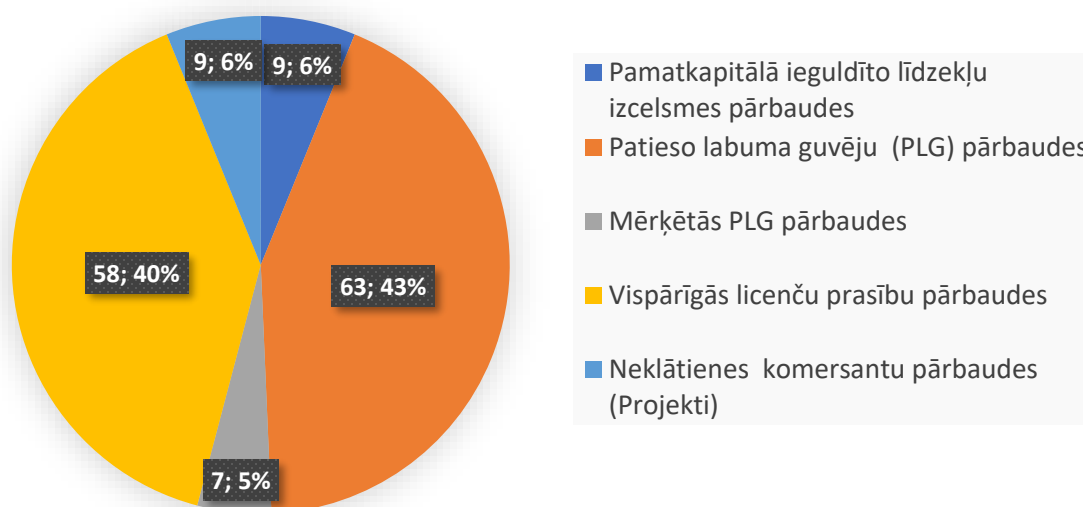
2.14.2. veiktas 7 mērķētās pašu likuma subjektu PLG pārbaudes;

2.14.3. veiktas 9 pamatkapitālā ieguldīto finanšu līdzekļu izcelsmes pārbaudes;

2.14.4. veiktas 58 vispārīgo licences prasību pārbaudes kapitālsabiedrībām;

Attēls Nr.4 (sk. arī Informāciju pie 5.9)

Veikto pārbaūžu skaits pēc neklātienes pārbaudes veida

2.15. NILLTFNL uzraudzības efektivitātes paaugstināšanai nepieciešams turpināt:

2.15.1. PTAC personāla prasmju pilnveidošanu;

2.15.2. pilnveidot iekšējās procedūras NILLTFNL un Sankciju likuma jautājumu uzraudzībai;

2.15.3. stiprināt uzraudzības iestāžu savstarpējo sadarbību, piemēram, ar FKTK un VID attiecībā par to rīcībā esošo datu bāžu izmantošanu, pieredzi risku novērtēšanā;

2.15.4. NILLTPFN likuma subjektu uzraudzību, veicot plānotās un mērķtiecīgās pārbaudes NILLTPFN un sankciju prasību ievērošanas jomā;

2.15.5. pilnveidot NILLTFNL subjektu apmācību programmu;

2.15.6. papildināt datu iesniegšanas vietni saistībā ar jaunajām prasībām;

2.15.7. atbalstīt nozari tās centienos iegūt pēc iespējas pilnīgāku informāciju ar līdzvērtīgiem noteikumiem kā citiem subjektiem NILLTPFN un Sankciju likuma prasību izpildei.

3.ADMINISTRATĪVO SODU PIEEJAMĪBA UN PIEMĒROŠANA

Piešķirtais vērtējums – Vidēji augsts (0,6)

3.1. PTAC kā uzraugošā iestāde ir tiesīgs atbilstoši NILLTFNL 78.pantam likuma subjektiem piemērot administratīvos sodus:

- 3.1.1. izteikt publisku paziņojumu, norādot par pārkāpumu atbildīgo personu un pārkāpuma būtību;
 - 3.1.2. izteikt brīdinājumu;
 - 3.1.3. uzlikt par pārkāpumu atbildīgajai personai (fiziskajai vai juridiskajai) soda naudu līdz 1 000 000 EUR;
 - 3.1.4. apturēt vai pārtraukt darbību, tai skaitā apturēt vai anulēt licenci (sertifikātu) vai anulēt ierakstu attiecīgā reģistrā;
 - 3.1.5. noteikt pagaidu aizliegumu par pārkāpumu atbildīgajai personai pildīt tai NILLTPFNL subjekta noteiktos pienākumus;
 - 3.1.6. noteikt pienākumu veikt noteiktu rīcību vai atturēties no tās;
 - 3.1.7. uzlikt par pienākumu NILLTPFNL subjektam atcelt par pārkāpumu atbildīgo personu no amata.
- 3.2. Saskaņā ar Sankciju likuma 13.² pantu PTAC par starptautisko un nacionālo sankciju prasības regulējošu normatīvo aktu pārkāpumu attiecībā uz iekšējās kontroles sistēmu un sankciju riska pārvaldību uzraudzībā esošajām personām ir tiesīgs piemērot šādas administratīvās sankcijas:
- 3.2.1. izteikt brīdinājumu;
 - 3.2.2. uzlikt par pārkāpumu atbildīgajai fiziskajai vai juridiskajai personai soda naudu līdz 1 000 000 *euro*;
 - 3.2.3. apturēt vai pārtraukt darbību, tostarp apturēt vai anulēt licenci (sertifikātu) vai anulēt ierakstu attiecīgajā reģistrā;
 - 3.2.4. uzlikt par pienākumu veikt noteiktu darbību vai atturēties no tās.
- 3.3. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (LAPK) 166².pants paredz sankcijas komersantam vai amatpersonām par komercdarbība bez reģistrēšanas vai bez speciālās atļaujas (licences), izziņas vai atļaujas un komercdarbības veikšana, pārkāpjot speciālajā atļaujā (licencē), izziņā vai atļaujā minētos nosacījumus (tiesību akts zaudēs spēku 2020. gada 1. jūlijā). Laika periodā no 2017.-2019.gadam PTAC ir pieņēmis 1 lēmumu par darbību bez speciālās atļaujas (licences), savukārt laika periodā no 2014.-2016.gadam PTAC pieņēma 17 lēmumus 16 lietās. PTAC ieskatā pārskata periodā atklāto gadījumu skaits korelē ar iepriekšējā periodā veiktajām PTAC darbībām šādu pārkāpumu atklāšanai un novēršanai, šajā pārskata periodā atklāto gadījumu skaitam būtiski samazinoties.
- 3.4. Papildus no pārkāpumiem atturošas sankcijas noteiktas MK noteikumos Nr.245, uz kuru pamata PTAC var pieņemt lēmumu neizsniegt, apturēt vai anulēt speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai. PTAC šādas tiesības drīkst izmantot, piemēram, par:
- 3.4.1. nepatiesas vai nepilnīgas informācijas sniegšanu;
 - 3.4.2. dokumentu vai informācijas neatbilstību normatīvo aktu prasībām;
 - 3.4.3. PTAC doto norādījumu neizpildi;
 - 3.4.4. kapitālsabiedrības, tās padomes (ja tāda izveidota) vai valdes locekļa, prokūrista vai atbildīgās personas neatbilstību noteikumos noteiktajām prasībām;
 - 3.4.5. būtiskiem pārkāpumiem komercdarbībā, nodokļu jomā, patērētāju tiesību vai personas datu aizsardzības jomā;
 - 3.4.6. u.c.²⁵
- 3.5. Administratīvo sodu kā sankcijas ietekmes efektivitāte vērtējama, ievērojot "konsultē vispirms" principu. Tādejādi 2018.gadā un 2019.gadā administratīvās soda naudas par nozarei jaunajām prasībām PTAC nepiemēroja, par mērķi izvirzot konstatēto pārkāpumu novēršanu. Pēc informatīvo brīdinājumu nosūtīšanas par konstatētajiem pārkāpumiem vai neatbilstībām, subjekti veica

²⁵ Sk.MK noteikumu Nr.245 17., 18, 38., 42. un 43.punktu.

nepieciešamās darbības, novēršot PTAC konstatētos pārkāpumus, vai arī to novēršana vēl turpinās. Norādījumu neizpildes gadījumā PTAC lemtu par administratīvo sankciju piemērošanu.

- 3.6. 2017. un 2019.gadā PTAC nav atteicis, apturējis vai anulējis speciālās atļaujas (licences) par administratīviem pārkāpumiem NILLTPFN jomā, savukārt 2018.gadā PTAC atteica speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu saistībā ar neskaidru pamatkapitālā ieguldīto naudas līdzekļu izcelsmi.
- 3.7. Par citiem pārkāpumiem finanšu pakalpojumu jomā ²⁶ PTAC ir plaši piemērojis pieejamo administratīvo sankciju klāstu pēdējo trīs gadu laikā piemērojot naudas sodus **398 300 EUR** apmērā, no tiem:
 - 3.7.1. 2017.gadā 10 lietās piemērotas soda naudas 218 000 EUR apmērā;
 - 3.7.2. 2018.gadā 6 lietās piemērotas soda naudas 130 300 EUR apmērā;
 - 3.7.3. 2019.gadā 1 lietā piemērota soda nauda 50 000 EUR apmērā.

Līdz ar to PTAC nopietnu pārkāpumu gadījumā izmanto likumā paredzētās sankcijas pārkāpumu novēršanai.

- 3.8. Saskaņā ar komersantu aptaujās sniegtajiem datiem 2019.gadā to darbiniekiem netika piemēroti administratīvie sodi.

4.KRIMINĀLO SODU PIEEJAMĪBA UN PIELIETOJUMS

Piešķirtais vērtējums – Vidēji augsts (0,6)

- 4.1. Par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu kriminālatbildība iestājas un kriminālsodi tiek piemēroti pamatojoties uz Krimināllikumu, proti, par terorisma finansēšanu saskaņā IX¹ nodaļā “Noziegumi, kas saistīti ar terorismu” noteikto un par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas saskaņā ar 218.pantā noteikto, par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu saskaņā ar 195.pantu, par ziņu nesniegšana un nepatiesu ziņu sniegšana par līdzekļu piederību un patieso labuma guvēju saskaņā ar 195.¹ pantu. Krimināltiesisko darbību veikšana vai sankciju piemērošana neietilpst PTAC kompetencē. Uz nozares subjektiem attiecināmi Krimināllikuma 73.,¹ 79.², 195., 195.¹, 196., 197, 198, 199., 200. un 218.pants.
- 4.2. 2017. - 2019.gadā, vadoties pēc iesniegtajiem datiem, PTAC nav zināmi kriminālo sodu piemērošanas gadījumi sektorā.
- 4.3. 2019.gada 1.novembrī MK Noteikumi Nr.245 tika papildināti ar 28.³ apakšpunktu, kas cita starpā paredz, ka speciālās atļaujas (licences) darbības laikā kapitālsabiedrībai ir pienākums reizi gadā – līdz nākamā gada 1. martam – iesniegt PTAC informāciju par administratīvo un kriminālo sodāmību attiecībā uz padomes vai valdes locekli, prokūristu vai atbildīgo personu, kas ir ārvalstnieks²⁷.
- 4.4. PTAC, veicot uzraudzību, t.sk. trīs gadu laikā veicot licenču prasību ievērošanas uzraudzības pārbaudes 182 reizes, nav ieguvis informāciju par 2017.-2019.gadā veikto likuma subjektu vai to atbildīgo darbinieku kriminālsodāmību, kā arī pret minētajām personām uzsāktajiem kriminālprocesiem, tajā skaitā saskaņā ar komersantu aptaujās sniegtajiem datiem uzraugāmo kredīta devēju darbinieki nav iesaistīti kriminālprocesā kā aizdomās turētais/apsūdzētais (Latvijā un/vai ārvalstīs) saistībā ar iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju vai terorisma finansēšanu.

²⁶ Negodīgas komercprakses aizlieguma likuma 15.panta astotās daļas 5.punkts.

²⁷ Prasības uz licencētajām kapitālsabiedrībām piemēro ar 2020.gada 1.janvāri.

Piešķirtais vērtējums – Ļoti augsts (0,8)

- 5.1. Nozari reglamentējošie normatīvie akti norādīti šī novērtējuma II nodaļas ievaddaļā - Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju raksturojums.
- 5.2. Patērētāju kreditēšanas nozarei īpašas prasības darbībai tirgū tika noteiktas no 2011.gada 1.novembra, kad PTAC uzsāka šīs nozares licencēšanu. PTAC patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju licencēšanu un darbības uzraudzību īsteno, pamatojoties uz PTAL, NILLTPFN noteikto kompetenci un MK noteikumiem Nr.245.
- 5.3. Būtiskākās prasības²⁸:
 - 5.3.1. licenci var saņemt tikai kapitālsabiedrība;
 - 5.3.2. kapitālsabiedrībai nedrīkst būt nodokļu, nodevu vai citu obligāto maksājumu parādi un aizliegumi veikt komercdarbību;
 - 5.3.3. kapitālsabiedrībai pēdējo triju gadu laikā nav anulēta izsniegtā speciālā atļauja (licence)²⁹;
 - 5.3.4. apmaksātajam pamatkapitālam jābūt vismaz 425 000 EUR;
 - 5.3.5. pamatkapitālā ieguldītajiem līdzekļiem jābūt legālai izcelsmei;
 - 5.3.6. kapitālsabiedrība spēj pierādīt piesaistītā finansējuma tiesisko izcelsmi;
 - 5.3.7. UR reģistros pieejama informācija par patiesā labuma guvēju (PLG);
 - 5.3.8. kapitālsabiedrības darbinieki ir kompetenti patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanā;
 - 5.3.9. PTAC rīcībā par kapitālsabiedrības dalībnieku (akcionāru) un PLG nav negatīva rakstura informācija, kas liecina par iespējamu saistību ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem vai to legalizēšanu, terorismu vai proliferāciju;
 - 5.3.10. Par kapitālsabiedrības padomes (ja tāda izveidota) un valdes locekli, prokūristu, un par NILLTPFN prasību izpildi atbildīgo personu var būt persona:
 - 5.3.10.1. ar nevainojamu reputāciju;
 - 5.3.10.2. kura nav krimināli sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu;
 - 5.3.10.3. kura nav sodīta par normatīvo aktu pārkāpumiem NILLTPF jomā;
 - 5.3.10.4. kurai nav atņemtas tiesības veikt komercdarbību vai ieņemt noteiktus amatus;
 - 5.3.10.5. kura nav bijusi padomes (ja tāda izveidota) vai valdes loceklis vai prokūrists tādā kapitālsabiedrībā, kurai pēdējo triju gadu laikā ir bijusi anulēta speciālā atļauja (licence);
 - 5.3.11. komersantiem ir jāsniedz piedāvātā pakalpojuma apraksts, jābūt izstrādātai pirmslīguma informācijai un normatīvajiem aktiem atbilstošiem kreditēšanas līgumiem;
 - 5.3.12. jābūt izstrādātai:
 - 5.3.12.1. kārtībai patērētāja kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai, kas nosaka kredītu piešķiršanu un izsniegto kredītu uzraudzību;
 - 5.3.12.2. kārtībai patērētāja spējas atmaksāt kredītu izvērtēšanai;
 - 5.3.12.3. kārtībai, kādā tā izskata patērētāju sūdzības;
 - 5.3.12.4. IKS (NILLTPFN un starptautisko un Latvijas Republikas nacionālo sankciju uzraudzībai)³⁰;

²⁸ Atsevišķas no minētajām MK noteikumu 245 normām stājās spēkā 2020.gada 1.janvārī

²⁹ izņemot gadījumu, ja speciālā atļauja (licence) anulēta pēc kapitālsabiedrības lūguma saskaņā ar MK noteikumu Nr.245 42.2.apakšpunktu;

³⁰ T.sk. kārtībai, kā novērtēt par NILLTPFN prasību ievērošanu atbildīgos darbiniekus, t.sk., arī no augstākās vadības, kā arī nosaka minimālās prasības, kādām jāatbilst par NILLTPFN jomu atbildīgajam darbiniekam vai pretendētājam;

- 5.3.12.5. kārtībai, kādā tā izvērtē piesaistītā finansējuma atbilstību prasībām NILLTPFN jomā un tā tiesisko izcelsmi³¹;
- 5.3.13. valsts nodevas samaksa par licences izsniegšanu un pirmā darbības gada uzraudzību 71 140 EUR, ikgadējā valsts nodeva 14 225 EUR, savukārt no 2020.gada 1.janvāra par speciālās atļaujas (licences) izsniegšanu noteikta 250 000 EUR apmērā, savukārt par ikgadējo darbības uzraudzību 55 000 EUR apmērā.
- 5.4. 2017.gada 25.oktobra PTAC iekšējie noteikumi Nr.12 "Speciālās atļaujas (licences) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem izsniegšanas, grozīšanas, apturēšanas, anulēšanas un prasību uzraudzības kārtība" nosaka amatpersonu pienākumus un veicamās darbības, izskatot kapitālsabiedrības iesniegumu speciālās atļaujas (licences) patērētāja kreditēšanas pakalpojuma sniegšanai, grozīšanai, apturēšanai un anulēšanai un veicot normatīvo aktu prasību ievērošanas kontroli.
- 5.5. Paralēli PTAC pastāvīgi strādā pie nozares datu apkopošanas³², kurus licencētie subjekti iesniedz 2 reizes gadā un PTAC izmanto uzraudzības aktivitāšu īstenošanai, apkopo par finanšu pakalpojumiem saņemtos iesniegumus un sūdzības³³, kā arī regulāri izdod vadlīnijas³⁴ un ieteikumus³⁵ komersantu darbības pilnveidošanai un preventīvai pārkāpumu novēršanai. Papildus materiāli likuma subjektiem NILLTPFN un sankciju jomā pieejami atsevišķā PTAC mājaslapas sadaļā³⁶.
- 5.6. Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju licencēšanā ir iesaistīta Pirmā finanšu pakalpojumu uzraudzības daļa: 1 daļas vadītājs 4 vecākie eksperti, 3 galvenie juriskonsulti un 2 juriskonsulti, kā arī Patērētāju tiesību uzraudzības departamenta direktora vietnieks, tomēr atbilstoši noteiktajām kompetencēm, NILLTFN prasību uzraudzībai nozarē noteiktas 5,5 amata vietas. Visiem darbiniekiem ir augstākā izglītība jurisprudencē vai ekonomikā un vadībā, vadošie darbinieki veic nozares uzraudzību vairāk kā desmit gadus, regulāri pilnveidojot zināšanas.
- 5.7. Uz 2017.gada 31.decembri kopumā spēkā bija 59, uz 2018.gada 31.decembri 62, savukārt uz 2020.gada 1.janvāri kopumā spēkā bija 57³⁷ speciālās atļaujas (licences) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai.
- 5.8. Speciālo atļauju (licenču) prasību uzraudzības darbību ietvaros 2018.gadā:
- 5.8.1. izvērtēti 33 patērētājiem piedāvāto līgumu projekti;
 - 5.8.2. izvērtētas 62 kapitālsabiedrību iekšējās procedūras (kārtības);
 - 5.8.3. veiktas 12 pamatkapitālā ieguldīto finanšu līdzekļu izcelsmes pārbaudes;
 - 5.8.4. caurskatītas 25 kapitālsabiedrību iekšējās atalgojuma politikas;
 - 5.8.5. veiktas vispārējo licences prasību pārbaudes 60 kapitālsabiedrībām;
 - 5.8.6. apturēta 1 speciālās atļaujas (licences) darbība;
 - 5.8.7. atteikts izsniegt speciālo atļauju (licenci) 1 gadījumā³⁸;

procedūrai par atbildīgā darbinieka pilnvaru un pienākumu sadali, kā arī kārtību, kādā tiek nodrošināta par NILLTPFN atbildīgā darbinieka darbības uzraudzība.

³¹ Attiecībā uz kapitālsabiedrībām, kuras speciālo atļauju (licenci) patērētāja kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai saņēmušas līdz 2019.11.01., šo prasību piemēro ar 2020. gada 1. janvāri.

³² <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/statistika-par-nebanku-kreditesanas-sektoru>

³³ <http://ptac.gov.lv/lv/content/sudzibas-par-finansu-pakalpojumiem>

³⁴ <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/vadlanijas-godigas-komercprakses-stenosanai-un-taisnigu-ligumu-sastadisanai>

³⁵ <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/ieteikumi-ieksejam-proceduram-0>

³⁶ <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/noziedzigi-iegutu-lidzeklu-un-terorisma-finansesanas-noversana>

³⁷ Norādīti dati uz 2020.gada 1.janvāri, jo 4 kapitālsabiedrībām speciālā atļauja (licence) anulēta 2019.gada beigās.

³⁸ Saistīts ar prasību neizpildi NILLTPFN jomā.

5.8.8. izsniegtas 3 jaunas speciālās atļaujas (licences);

5.9. Speciālo atļauju (licenču) prasību uzraudzības darbību ietvaros 2019.gadā:

5.9.1. izvērtēti 12 patērētājiem piedāvāto līgumu projekti ;

5.9.2. izvērtētas 61 kapitālsabiedrību iekšējās procedūras(kārtības);

5.9.3. realizēts uzraudzības projekts attiecībā uz patērētāju maksātspējas izvērtēšanu³⁹;

5.9.4. veiktas vispārējo licences prasību pārbaudes 58 kapitālsabiedrībām;

5.9.5. apturēta 1 speciālās atļaujas (licences) darbība;

5.9.6. atjaunota 2 speciālo atļauju (licenču) darbība;

5.9.7. atteikts izsniegt speciālo atļauju (licenci) 1 gadījumā;

5.9.8. izsniegtas 2 jaunas speciālās atļaujas (licences).

5.10. Informācija par pārbaūžu veidiem NILLTPFN un Sankciju likuma uzraudzības jomā norādīta 2.sadaļā – Uzraudzības procedūras un to piemērošanas efektivitāte.

5.11. Attiecībā uz potenciāliem trūkumiem jānorāda, ka nav iespējams precīzi apzināt Latvijas vai ārvalstu kredītu devējus, kas piedāvā patērētāju kredītešanas pakalpojumus Latvijas patērētājiem bez speciālās atļaujas (licences) saņemšanas, tomēr atbilstoši PTAC rīcībā esošajai informācijai un saņemtajām sūdzībām to skaits ir potenciāli neliels un apmērs niecīgs, jo šādu kredītu kā parādu atgūšana ārpustiesas ceļā nav tiesiska. Proti, ievērojot, ka PTAC veic arī parādu ārpustiesas atgūvēju licencēšanu, informācija PTAC rīcībā nonāk relatīvi ātri, PTAC sniedz norādījumus sabiedrībām par aizliegumu apkalpot šādus kredītu portfeļus un vienīgais tiesiskais veids šādos izsniegto pamatsummu atgūšanai ir tiesa. Vienlaikus PTAC veic patērētāju brīdināšanas un informēšanas aktivitātes, lai pēc iespējas mazinātu patērētāju interesi par šādiem pakalpojumu sniedzējiem.

6. NOZARES KREDĪTU DEVĒJU GODĪGUMS/ĒTISKUMS

Piešķirtais vērtējums – Augsts (0,7)

6.1. Kapitālsabiedrību darbību reglamentējošie normatīvie akti paredz pienākumu nodrošināt par NILLTPFN jautājumiem atbildīgā darbinieka neatkarību, kā arī pienākumu regulāri informēt vadību, paškontroles veikšanu, apmācību pienākumu un citas prasības. Sabiedrību iekšējās kontroles sistēmas ietver normatīvajos aktos paredzētos pienākumus, kā arī veiktās aptaujas dati liecina par apmācību nodrošināšanu un paškontroles veikšanu.

6.2. Tajā pašā laikā jāņem vērā, ka pastāvošais regulējums ir salīdzinoši jauns, sabiedrības veic apmācības par NILLTPFN un sankciju jautājumiem, veic iekšējās drošības pārbaudes⁴⁰, par iespējamiem kredītiestāžu meitu sabiedrībās konstatētajām neatbilstībām saistīto iekšējo kontroles sistēmu dēļ ziņojumus FID varēja iesniegt kredītiestāde, kā arī kapitālsabiedrībām un to vadībai izvirzītās prasības šos riskus samazina.

6.3. Latvijas Alternatīvo finanšu pakalpojumu asociācija un Finanšu nozares asociācija aktīvi iesaistās nozares regulējuma izstrādē. PTAC, veicot kapitālsabiedrību iekšējo kontroles sistēmu procedūru

³⁹ 2019.gadā uzraudzības projekta ietvaros tika veiktas pārbaudes 22 kapitālsabiedrībās (t.sk., 21 klātienēs pārbaude). Kopumā pārbaudītas 179 kredītlīetas (38- distances kredīti, 66 – patēriņa kredīti, 50 – līzings, 25 – hipotekārie kredīti). Visās pārbaudēs konstatēti pārkāpumi (Nav saistīti ar prasību neizpildi NILLTPFN jomā).

⁴⁰ Sabiedrības veikušas 97 apmācības 2017.gadā un 160 apmācības 2018.gadā. Sabiedrības veikušas 82 drošības pārbaudes 2017.gadā un 115 drošības pārbaudes 2018.gadā (aptaujas atbildes uz PTAC 2018.11.23. vēstuli).2019.gadā Sabiedrības veikušas 135 drošības pārbaudes, disciplinārsodi, administratīvie sodi un kriminālsodi darbiniekiem 2019.gadā nav piemēroti (anketu atbildes dati.ptac.gov.lv).

atbilstības izvērtēšanu, secināts, ka sabiedrību izpratnes līmenis tieši korelē ar tās lielumu un tirgus daļu, proti, lielākām kapitālsabiedrībām tas ir augstāks.

- 6.4. Tomēr 2019.gadā īstenotā projekta⁴¹ ietvaros pārbaudu rezultātā praktiski visu kapitālsabiedrību procedūrās, kapitālsabiedrību un klientu NILLTPFN risku novērtējumos konstatēti būtiskāki un mazāk būtiski pārkāpumi.
- 6.5. Attiecīgi, PTAC projekta ietvaros veiktās pārbaudes un konstatētās neatbilstības, veicot 9 klātienē un 9 neklātienē pārbaudes, caurskatot uzraugāmo likumu subjektu 61 NILLTPFN un sankciju riska jomas iekšējo politikas un procedūras, un sniedzot norādījumus likuma subjektiem IKS pilnveidošanai, nav rezultējušās ar disciplināriem sodiem. Tādējādi disciplinārās atbildības nepiemērošana saviem darbiniekiem neļauj vispusīgi pārliecināties pakalpojumu sniedzēju godīgumu un ētiskumu.
- 6.6. PTAC, veicot uzraudzību, nav ieguvis informāciju par 2017.-2019.gadā veikto likuma subjektu vai to atbildīgo darbinieku kriminālsodāmību, kā arī pret minētajām personām uzsāktajiem kriminālprocesiem, tajā skaitā saskaņā ar komersantu aptaujās sniegtajiem datiem⁴² uzraugāmo kredīta devēju darbinieki nav iesaistīti kriminālprocesā kā aizdomās turētais/apsūdzētais (Latvijā un/vai ārvalstīs) saistībā ar iespējamu noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju.

7. NOZARES KREDĪTU DEVĒJU PERSONĀLA ZINĀŠANAS PAR NILLTFN (SANKCIJĀM)

Piešķirtais vērtējums - Vidējs (0,5)

- 7.1. 2018.gadā 81% no PTAC uzraugāmajiem likuma subjektiem (49) notikušas un apmeklētas 160 personāla un atbildīgo darbinieku apmācības NILLTPFN jomā, mācību skaita pieaugums salīdzinājumā ar 2017.gadu - 39%. Savukārt 2019.gadā 95% no PTAC uzraugāmajiem likuma subjektiem (58) notikušas un apmeklētas 176 personāla un atbildīgo darbinieku apmācības NILLTPFN jomā, mācību skaita pieaugums salīdzinājumā ar 2019.gadu - 9%. Atlikušajos 5% ietilpst kapitālsabiedrības, kuras izbeidza darbību vai apvienojās ar citām kapitālsabiedrībām. Tādējādi uzskatāms, ka visu subjektu darbinieki, kas nodarbojas ar patērētāju kreditēšanu, ir apmeklējuši mācības NILLTPFN jomā.
- 7.2. 2018.gadā uzraugāmo likuma subjektu kopējais atbildīgo darbinieku skaits NILLTPFN jomā bija 185, kas salīdzinājumā ar 2017.gadu pieauga par 21. Savukārt 2019.gadā uzraugāmo likuma subjektu kopējais atbildīgo darbinieku skaits NILLTFN jomā bija 192, kas salīdzinājumā ar 2018.gadu ir pieaugums par 4%.
- 7.3. 2017. - 2019.gadā uzraugāmo likuma subjektu darbinieki ir apmeklējuši dažāda līmeņa apmācības NILLTPFN jomā gan Latvijā, gan ārvalstīs. Mācības tiek apmeklētas gan klātienē (kursi, semināri, konsultācijas, diskusijas), gan neklātienē (attālināti – video semināri, e-mācības). Tiek veikta darbinieku sertifikācija (iegūti ACAMS sertifikāti).
- 7.4. PTAC veiktajā aptaujā par likuma subjektu apmācībām, nozares pārstāvji savās atbildēs ir norādījuši, ka organizētās iekšējās mācības ir obligātas un tajās tiek pārbaudītas darbinieku zināšanas. Ārējās mācības tiek apmeklētas pēc likuma subjektu iniciatīvas. NILLTPFN jomā strādājošo darbinieku apmācība notiek regulāri (vismaz reizi gadā).

⁴¹ "Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju iekšējās kontroles sistēmu un to darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanu".

⁴² <http://dati.ptac.gov.lv/>

- 7.5. 2018.gadā veikta likuma subjektu 1557 darbinieku (kopējais likuma subjektu darbinieku skaits - 2002) apmācība, tai skaitā, 66 vadītāju un 145 atbildīgo darbinieku NILLTPFN jomā. 2019.gadā licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju:
- Kopējais darbinieku skaits – 1680;
 - NILLTPFN jomā strādājošie – 192;
 - Apmācību skaits NILLTPFN jomā – 176;
 - Apmācībās piedalījušos darbinieku, kas nav tiesīgi pieņemt lēmumus par NILLTPFN jomu – 1290;
 - Apmācībās piedalījušos darbinieku, kas ir tiesīgi pieņemt lēmumus par NILLTPFN jomu – 238;
 - Apmācībās piedalījušos valdes locekļu skaits – 82;
 - Apmācībās piedalījušos kopējais darbinieku skaits – 1610.
- 7.6. PTAC, caurskatot saņemto IKS procedūru kvalitāti, izstrādāja pirmo apmācību ciklu komersantiem ar mazāku pieredzi NILLTPFN jautājumos⁴³. Savukārt kopīgi ar FID un Latvijas Banku rīkotajā seminārā⁴⁴ sniegta informācija par nozares risku novērtējumu un klātienēs pārbaudēs konstatētajām neatbilstībām. Pamatojoties uz līdzšinējo nozares izpēti, PTAC strādā pie otrā mācību cikla, kurā vairāk tiks apskatītas nozarei specifiski izvirzītās prasības un izklāsts par klātienēs un neklātienēs pārbaudēs konstatētajiem pārkāpumiem un biežāk pieļautajām neatbilstībām, kuru plānots īstenot 2020.gadā.
- 7.7. Sabiedrību izpratnes līmenis par NILLTPFN un sankciju jautājumiem bieži ir proporcionāls tās lielumam un tirgus daļai, proti, lielākām kapitālsabiedrībām tas ir augstāks. Tas nozīmē arī to, ka šādas kapitālsabiedrības ievieš pilnīgākas IKS, samazinot savu ievainojamību.

8. ATBILSTĪBAS FUNKCIJAS/ IKS EFEKTIVITĀTE

Piešķirtais vērtējums – Vidējs (0,5)

- 8.1. Vērtējamās kategorijas praktiskā uzraudzība nozarē tika uzsākta 2019.gada 1.janvārī, stājoties spēkā MK Noteikumiem Nr.705, kuru 59.punkts paredzēja patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju pienākumu līdz 2019.gada 1.februārim pirmo reizi iesniegt informāciju par NILLTPFN iekšējo politiku un procedūru izstrādi un apstiprināšanu.
- 8.2. Uz 2018.gada 31.decembri visiem 62 likuma subjektiem (uz 31.12.2018.) jau bija iecelti atbildīgie NILLTPFN jomas darbinieki un valdes locekļi. 2018.gada laikā 34 likuma subjekti bija iesnieguši PTAC arī savas IKS politikas un procedūras. Savukārt uz 2019.gada 31.decembri ar savām IKS saistītās procedūras, noteikumus, iekšējās kārtības u.tml., bija iesnieguši visi 57 likuma subjekti.
- 8.3. Likuma subjekti 2017.gadā ir veikuši 82 iekšējās pārbaudes, 2018.gadā veikuši 115 pārbaudes, savukārt 2019.gadā komersanti veikuši 135 iekšējās pārbaudes, kas ir par 15% vairāk nekā 2018.gadā.
- 8.4. 2017. - 2019.gadā likuma subjekti darbiniekiem nav piemērojuši disciplināros sodus. Atsevišķos gadījumos šāda disciplinārā atbildība nav noteikta kapitālsabiedrības iekšējās procedūrās.
- 8.5. Ņemot vērā uz 2019.gada 31.decembri apkopotos datus, kopējais NILLTPFN jomas darbinieku skaits – 192, kas palielinājies par 4% salīdzinājumā ar 2018.gadu, kad bija 185 NILLTPFN jomas darbinieki. Daļa kapitālsabiedrības nodrošina savam darbības veidam, pakalpojumiem un vispārējam riska līmenim atbilstošus resursus, gan darbinieku skaitu, tehnisko atbalstu, mācību

⁴³ Pirmais PTAC apmācību seminārs notika 2019.gada 10.janvārī.

⁴⁴ 2019.gada 9.oktobrī. Kopumā semināru apmeklēja 65 likuma subjektu pārstāvji.

daudzumu un biežumu, tomēr daļai kapitālsabiedrību būt jāiegulda vairāk resursu prasību izpildes nodrošināšanai.

- 8.6. To liecina arī 2019.gadā īstenotā projekta⁴⁵ ietvaros pārbaudēs konstatētais - lielā daļā kapitālsabiedrību procedūrās, kapitālsabiedrību un klientu NILLTPFN risku novērtējumos, kā arī praktiskajā IKS noteikto pienākumu izpildē konstatēti būtiskāki un mazāk būtiski pārkāpumi. Būtiskākie konstatētie pārkāpumi:
- 8.6.1. nav veikti savas darbības risku novērtējumi NILLTPFN jomā un Sankciju likuma ievērošanas jomā;
 - 8.6.2. iekšējās kontroles sistēmas izveidošanā netiek ņemts vērā Nozares risku novērtējums un Sankciju likuma prasības;
 - 8.6.3. nav noteikta proliferācijas finansēšanas riska novēršanas prasība;
 - 8.6.4. nepilnīgi noteikts aizdomīgu darījumu kopums, kā arī nav noteikta prasība atturēties no aizdomīgu darījumu veikšanas;
 - 8.6.5. netiek noteikta ziņošanas kārtība FID;
 - 8.6.6. netiek veikta klienta patiesā labuma guvēja pārbaude.
- 8.7. Pozitīvi vērtējams, ka pēc informatīvo brīdinājumu nosūtīšanas par konstatētajiem pārkāpumiem vai neatbilstībām, subjekti veic nepieciešamās darbības, novēršot PTAC konstatētos pārkāpumus, vai arī to novēršana vēl turpinās. Tādejādi novērojams, ka kapitālsabiedrības, to atbildīgie darbinieki tiecas izpildīt PTAC dotos norādījumus un ieteikumus IKS pilnveidošanai.

9. AIZDOMĪGU DARĪJUMU ZIŅOŠANAS UN UZRAUDZĪBAS EFEKTIVITĀTE

Piešķirtais vērtējums – Vidēji augsts (0,6)

- 9.1. PTAC 2018.gadā ir sniedzis 2 ziņojumus FID par aizdomīgiem un neparastiem darījumiem. Savukārt patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji 2018.gadā FID⁴⁶ ir snieguši 3 ziņojumus par 12 darījumiem un nedarījumiem.
- 9.2. 2018.gadā PTAC nav veicis likuma subjektu monitoringu attiecībā par ziņošanas kvalitāti, informācijas iegūšana un apkopošana tika veikta, sākot ar 2019.gadu.
- 9.3. 2019.gadā noteiktu periodu bija spēkā prasība arī par neparastu darījuma ziņojuma iesniegšanu līdz konceptuāli ziņojumu iesniegšanas kārtība tika mainīta un noteikts, ka turpmāk NILLTPFN subjekts iesniedz sliekšņa deklarācijas saskaņā ar MK noteikumiem Nr. 407 un ziņojumus par aizdomīgiem darījumiem saskaņā ar aktuālajiem MK noteikumiem Nr. 408.
- 9.4. Tomēr, ja laika posmā no 2017.-2018.gadam subjektu ziņojumu skaits⁴⁷ FID bija 3 par 12 darījumiem, tad 2019.gadā sniegto ziņojumu skaits⁴⁸ ir pieaudzis līdz 79 (52 atbilstoši FID sniegtajai informācijai), kas liecina par komersantu izpratnes līmeņa celšanos un atbildīgo valdes locekļu un darbinieku apmācību kvalitāti⁴⁹. Turklāt atbilstoši FID norādītajam, 2019.gadā subjektu sniegtā informācija izmantota 2 materiālos tiesību aizsardzības iestādēm.

⁴⁵ "Kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju iekšējās kontroles sistēmu un to darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas, terorisma finansēšanas un proliferācijas novēršanu".

⁴⁶ FID vēstule 04.02.2019. Nr.1-10/109

⁴⁷ 3 ziņojumi, kopā par 12 darījumiem un nedarījumiem ziņojumos. Darījumi, kas papildus saņemti kā atbildes uz FID pieprasījumiem – 1 (FID vēstule 04.02.2019. Nr.1-10/109).

⁴⁸ 2019.gadā sniegti 79 ziņojumi par aizdomīgiem darījumiem.

⁴⁹ 2019.gadā apmācīti 82 atbildīgie valdes locekļi un 238 atbildīgie darbinieki.

- 9.5. Pastāv pretrunas starp sniegto ziņojumu skaitu, par ko informējis FID un skaitu, kādu PTAC ieguva no likuma subjektiem. Attiecīgi 2019.gadā sniegti 79 un 52, taču šāda datu nesakritība varētu tik skaidrotā ar FID atšķirīgo uzskaiti. Lai novērstu turpmākas neatbilstības, visiem subjektiem turpmāk vajadzētu sniegt ziņojumus kā reģistrētiem lietotājiem⁵⁰.
- 9.6. Vairumā gadījumu kapitālsabiedrībām atbilstoši savam riskam un lielumam ir izstrādātas IKS, kas daļēji automatizēti uzrauga darījuma procesu un veic pārbaudes pret aizdomīgiem gadījumiem. Daļa sabiedrību klientu izpētē izmanto starptautiski atzītas sistēmas (Accuity, Dow Jones), kā arī ir izstrādājušas savus automatizētos tehnoloģiskos risinājumus, veicot pārbaudi pret sankciju sarakstiem, PNP un citiem kritērijiem, tādējādi samazinot iespēju izmantot kapitālsabiedrību NILLTPF vai sankciju regulējuma pārkāpšanai.

10. PIEEJAMĪBA UN PIEKĻUVE INFORMĀCIJAI PAR PATIESAJIEM LABUMA GUVĒJIEM

Piešķirtais vērtējums – Vidēji augsts (0,6)

- 10.1. NILLTPFNL uzliek par pienākumu visiem likuma subjektiem klienta izpētes ietvaros noskaidrot to Patiesā labuma guvēju (PLG) un, balstoties uz risku novērtējumā balstītu pieeju, pārliecināties, vai noskaidrotais klienta PLG faktiski ir klienta PLG. Papildus prasības attiecībā uz licencēto parādu atgūšanas pakalpojumu sniedzēju pienākumu noskaidrot klientu PLG nosaka MK noteikumi Nr.705.
- 10.2. Ņemot vērā NILLTPFNL, MK noteikumu Nr.705 prasības, PLG izpēte veicama 2 virzienos:
- 10.2.1. noskaidrojot likuma subjektu PLG;
 - 10.2.2. likuma subjektu īstenots darbību kopums klientu (juridisku personu) PLG noskaidrošanai pirms darījuma attiecību uzsākšanas un darījuma attiecību laikā.
- 10.3. Saskaņā ar MK noteikumu Nr.245 prasībām, speciālo atļauju (licenci) nevar saņemt kapitālsabiedrība, kuras finanšu līdzekļi, ko iegulda kapitālsabiedrības pamatkapitālā vai ar kuriem apmaksā atsavinātās kapitālsabiedrības dalībnieku daļas, iegūti aizdomīgos finanšu darījumos vai nav dokumentāri pierādīta šo finanšu līdzekļu tiesiska ieguve. Licences saņemšanai, tai skaitā tiek izvērtēta informācija no publiskiem reģistriem un citiem avotiem par Sabiedrības pārvaldes institūciju personām – valdes un padomes locekļiem, kā arī dalībniekiem, kuri apmaksā pamatkapitāla daļas, kā arī izvērtēta informācijas pieejamība par sabiedrības amatpersonām, PLG, to iespējamo saistību ar NILLTPF un sakritību ar sankciju sarakstiem.
- 10.4. 2019.gada 1.novembrī stājās spēkā izmaiņas MK noteikumos Nr.245, paredzot pienākumu likuma subjektiem iesniegt informāciju PTAC par tās PLG.
- 10.5. Atbilstoši Pasākumu plāna noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai laikposmam līdz 2019. gada 31. decembrim⁵¹ 5.rīcības virziena 5.11. punktam bija jānodrošina, ka likuma subjekti (finanšu un nefinanšu iestādes) veic pasākumus klientu, kas ir juridiskas personas, patieso labuma guvēju noskaidrošanai un veic aktīvu šādas informācijas pārbaudi. PTAC Vadlīnijas⁵² izskaidro prasību NILLTPFN un sankciju ievērošanas jomā piemērošanu, tai skaitā sniedz norādes PLG noskaidrošanai.
- 10.6. Informācija par PLG pieejama, izmantojot Uzņēmumu reģistra (UR) publiskojamo datu bāzi, kā arī SIA Lursoft IT datu bāzē www.lursoft.lv nodrošināto piekļuvi Eiropas Biznesa Reģistram,

⁵⁰ FID tīmekļvietne (<https://zinojumi.fid.gov.lv/user/login>). Pieprasīt reģistrēta ziņotāja profila izveidi iespējams, rakstot uz elektroniskā pasta adresi info.zinojumi@fid.gov.lv.

⁵¹ 2018. gada 11.oktobra Ministru kabineta rīkojums Nr.512

⁵² PTAC 2019.gada 12.jūnijā vadlīnijas Nr.7 "Patērētāju tiesību aizsardzības centra uzraugāmajiem NILLTPFNL un Sankciju likuma subjektiem"

Lielbritānijas biznesa reģistram u.c. maksas datu bāzēm. Papildus par maksu klienta un tā PLG noskaidrošanai pieejamas tādas ārvalsts datubāzes kā DowJones Risk & Compliance, WorldCheck, Pythagoras u.c. klientu izpētes un atbilstības NILLTPFN jomā pasākumu nodrošināšanai. Daļa no PTAC uzraudzībā esošajiem likuma subjektiem tās arī izmanto.

- 10.7. 2018.gada ietvaros atsevišķa datu iegūšana no UR par patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem netika veikta, šo datu pārbaude 2018.gadā tika veikta licencēto kapitālsabiedrību ikgadējās pārbaudes ietvaros, kapitālsabiedrību pirmreizējās licencēšanas ietvaros un licencēto kapitālsabiedrību dalībnieku maiņas gadījumos.
- 10.8. Turpretim 2019.gada ietvaros PTAC veica 63 licencēto nebanku kredītdevēju PLG pārbaudes, kā arī 7 mērķētās pašu likuma subjektu PLG pārbaudes.
- 10.9. Informācija, kas tiek iesniegta UR no juridiskām personām par PLG, UR netiek pārbaudīta, netiek pieprasīts arī iesniegt īstenotās kontroles par juridisko personu dokumentāro pamatojumu (tomēr pati juridiskā persona nodrošina dokumentu glabāšanu arī, tai skaitā, par īstenoto kontroli pār juridisko personu⁵³).
- 10.10. Attiecībā uz sabiedrību dalībniekiem (akcionāriem) ne vienmēr ir pieejama pārbaudāma informācija par dalībniekiem līdz fiziskai personai, it īpaši, ja sabiedrības dalībnieks – juridiska persona reģistrēta citās valstīs, piemēram, Maltā, Kiprā. Turklāt UR akciju sabiedrībām nav jāiesniedz informāciju par akcionāriem, akcionāru reģistru uztur pati akciju sabiedrība.
- 10.11. Savukārt attiecībā uz PLG, ja akcionāram pieder vairāk nekā 25% akciju, viņam akciju sabiedrības valdei ir jānorāda, vai viņš ir uzskatāms par akciju sabiedrības PLG, vai jānorāda persona, kuras labā viņš rīkojas. Valdei informācija jāiesniedz UR. Ja netiek konstatēts vairāk nekā 25% sliekšnis, ir jāvērtē, vai nepastāv kontrole ar citiem līdzekļiem, piemēram, akcionāru vienošanās, dominējošā ietekme, pilnvaras iecelt augstāko vadību u.tml.⁵⁴ Tāpat pastāv risks, ka īpašuma tiesības speciāli tiek sadalītas tā, lai nevienai fiziskajai personai nebūtu vairāk par 25%. PTAC saskata šķēršļus šīs informācijas noskaidrošanā un pārbaudīšanā.

11. UZTICAMAS IDENTIFIKĀCIJAS INFRASTRUKTŪRAS PIEEJAMĪBA UN NEATKARĪGU INFORMĀCIJAS AVOTU PIEEJAMĪBA (4.1.11. UN 4.1.12.)

Piešķirtais vērtējums – Vidēji augsts (0,6)

- 11.1. Pastāv ļoti laba identifikācijas infrastruktūra, kuru izmantojot likuma subjekti var paļauties klientu datu pārbaudē un noskaidrošanā, piemēram:

11.1.1. Publiskās datu bāzes:

- 11.1.1.1. UR reģistri⁵⁵;
- 11.1.1.2. Nederīgo dokumentu reģistrs⁵⁶;
- 11.1.1.3. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes reģistri⁵⁷
- 11.1.1.4. VID publiskojamās datu bāzes⁵⁸;

⁵³ NILLTFNL 18.¹ panta ceturtnā daļa

⁵⁴ <https://lvportals.lv/skaidrojumi/292873-ka-noskaidrot-patieso-labuma-guveju-2018>

⁵⁵ <https://www.ur.gov.lv/lv/sanem-informaciju/>

⁵⁶ <http://www.ic.iem.gov.lv/lv/node/132>

⁵⁷ <https://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/> (piemēram, iedzīvotāju reģistrs)

⁵⁸ <https://www6.vid.gov.lv/> (piemēram, datu bāze par kredīta ņēmēja ienākumiem, datu bāze par nodokļu parādiem)

11.1.1.5. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datu bāzes⁵⁹;

11.1.1.6. Latvijas Bankas uzturētais Kredītu reģistrs⁶⁰.

11.1.2. Privātās datu bāzes:

11.1.2.1. Lursoft datubāzes;

11.1.2.2. firmas.lv datu bāzes;

11.1.2.3. SIA "CREDITREFORM LATVIJA" uzturētais CrediWeb portāls;

11.1.2.4. Kredītinformācijas biroju⁶¹ datu bāzes;

11.1.2.5. Citu parāda ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniedzēju datubāzes par parādnieka saistību izpildes vēsturi.

11.2. Atsevišķiem likuma subjektiem, izņemot patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzējus, proti, kredītiestādēm un apdrošināšanas akciju sabiedrībām, ciktāl tie veic dzīvības apdrošināšanas vai citas ar līdzekļu uzkrāšanu saistītas apdrošināšanas darbības, NILLTPFNL pienākumu izpildei bez maksas ir pieejami arī tādi reģistri kā VID reģistrs (par klienta, tā pārstāvju un PLG, kā arī par personas, kura izteikusi vēlmi uzsākt darījuma attiecības ar kredītiestādi vai apdrošināšanas komersantu, tās pārstāvju un patieso labuma guvēja a) pēdējo piecu gadu ienākumiem, b) ienākumu izmaksātājiem; Nederīgo dokumentu reģistrs, Soda reģistrs, Valsts vienotās datorizētās zemesgrāmata, Transportlīdzekļu valsts reģistrs, ledzīvotāju reģistrs.

11.3. Lai gan pastāv gan publiskas, gan privātpersonu veidotas informācijas sistēmas klientu un tā PLG datu pārbaudīšanai, tomēr tās pamatā ir par maksu, ar pakalpojumu sniedzēju slēdzams līgums informācijas iegūšanai un izmantošanai. Savukārt PLG datu pārbaudē, informācijas noskaidrošana var būt ierobežota vai apgrūtināta sabiedrības sarežģītas struktūras dēļ (mātes un meitas uzņēmumi, trasti, ārvalstīs dibināti uzņēmumi u.tml.), gan nepatiesas vai neprecīzas informācijas iesniegšanas UR dēļ. Jānorāda, ka arī 2019.gadā UR datubāzē pieejamā informācija par PLG patērētāju kredītu devējiem bija par maksu.

11.4. Tikai no 2020.gada 7.janvāra patērētāju kredītu devējiem ir publiski bez maksas un bez autentifikācijas pieejama UR uzturētajos reģistros publiskajā daļā pieejamā aktuālā informācijas par juridiskajām personām (tostarp par patiesajiem labuma guvējiem un kapitālsabiedrības dalībniekiem), bet ar autentifikāciju un bez maksas – arī vēsturiskie dati un reģistrācijas lietas publiskās daļas dokumenti.⁶²

11.5. Klientu izpētes un darījumu uzraudzību patērētāju kredītu devējiem atvieglo VID datubāzes pieejamība par Latvijas Republikas politiski nozīmīgu personu (PNP) un PNP ģimenes locekli (pieejamība gan nodrošināta tikai no 01.11.2019., kad stājās spēkā MK noteikumi Nr.406.).

11.6. Nederīgo dokumentu reģistrā ir iespēja pārbaudīt tikai LR izsniegto personu apliecinošo dokumentu derīgumu. LR izsniegta personu apliecinoša dokumenta derīguma pārbaude Nederīgo dokumentu reģistrā, izmantojot portālā www.latvija.lv pieejamos e-pakalpojumus⁶³ ir bez maksas.

11.7. 2019.gadā īstenotā uzraudzības projekta ietvaros tika konstatēts, ka atsevišķi patērētāja kredītēšanas pakalpojumu sniedzēji, lai arī par maksu, bet tomēr ir savā darbībā ieviesuši, tai skaitā trešo pušu piedāvātos risinājumus, kas sabiedrībai atvieglo klientu izpētes un darījumu uzraudzības

⁵⁹ <https://www.vsa.gov.lv/pakalpojumi/e-pakalpojumi/e-pakalpojumi-ar-saiti-uz-portalu-latvija-lv/e-izzinas/>

⁶⁰ <https://www.bank.lv/par-mums/8714-ziu-saemana-elektroniski>

⁶¹ AS "Kredītinformācijas Birojs" un AS "CREFO Birojs"

⁶² <https://www.ur.gov.lv/lv/sanem-informaciju/>, <https://info.ur.gov.lv/#/data-search>

⁶³ <https://www.latvija.lv/lv/Epakalpojumi/EP22/Apraksts>

darbības, tai skaitā nodrošina automātisku sakritību meklēšanu (screening) pret PNP reģistriem un attiecībā pret starptautiskajām un nacionālajām sankcijām.

11.8. Ārvalstu izsniegto personu apliecinošu dokumentu derīgumu vai nederīgumu, to izskatu, kā arī tiem piemītošās drošības pazīmes, iespējams noskaidrot Eiropas Savienības Padomes mājas lapā⁶⁴.

11.9. Ņemot vērā, ka 2018.gadā kā viena no būtiskām problēmām, kas tika izcelta iepriekšējā 2017/2018 nozaru risku novērtējumā, bija neskaidra piesaistītā finansējuma izcelsme, 2019.gadā tika veikti būtiski grozījumi MK noteikumos Nr.245, paredzot patērētāju kredītu devējiem pienākumu pierādīt piesaistītā finansējuma tiesisko izcelsmi.

11.10. Konstatētā problemātika:

11.10.1. Lai arī pieejamība publiskiem reģistriem likuma subjektiem tiek nodrošināta, tomēr tā daļēji ir par maksu (UR reģistri, Lursoft, firmas.lv), kas, iespējams, atsevišķos gadījumos var liegt likuma subjektiem pieejamību reģistriem vai ierobežot to tiesības piekļūt UR datiem.

11.10.2. Piekļuve Nederīgo dokumentu reģistram - bez maksas pieejami dati tikai par LR izsniegtajiem personu apliecinošajiem dokumentiem. Tādejādi nav pieejama informācija par ārvalstu izsniegtajiem personu apliecinošajiem dokumentiem un to derīgumu.

11.10.3. VID PNP datubāzē nevar iegūt informāciju par ar PNP cieši saistītu personu.

11.10.4. Pārskatāms nākamajam periodam statistiskās informācijas apkopošanai no NILLTPFNL subjektiem saturs un tās analīzei pilnvērtīgākas informācijas iegūšanai no NILLTPFNL subjektiem.

11.10.5. Pastāv risks, iegādāties pakalpojumu, piem., attālināti (distances pakalpojums), izmantojot nederīgu, zagtu vai viltotu dokumentu, gadījumā ja, likuma subjekts klientu identifikācijas procesā personu apliecinošu dokumentu nepārbauda Nederīgo dokumentu reģistrā.

⁶⁴ <https://www.consilium.europa.eu/prado/lv/prado-start-page.html> (atbilstoši mājas lapā sniegtajai informācijai Personu apliecinošu un ceļošanas dokumentu publiskais reģistrs ir izstrādes procesā.

1. IEVAINOJAMĪBAS FAKTORI

Licencēto nozares dalībnieku kopējais apgrozījums 2018.gadā⁶⁵ bija 250,36 milj. euro un uz 2018.gada 31.decembri pārvaldītais aktīvu apjoms⁶⁶ 2 632 milj. EUR. Pretstatā norādāms, ka kredītiestāžu aktīvi uz 2018.gada 31.decembri bija 22 590 milj. EUR, attiecīgi patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju aktīvu kopsumma sasniedz 11,65% no kredītiestāžu aktīvu kopsummas, kas ir par 3,35 procentpunktiem vairāk nekā uz 2017.gada 31.decembri, kad bija 8,30%. Licencēto patērētāju kredītētāju patērētājiem izsniegto kredītu portfeļa apmērs uz 2018.gada 31.decembri bija 711,70 miljoni euro⁶⁷, savukārt no jauna izsniegto kredītu apjoms patērētājiem 2018.gadā bija 629,86 milj. euro (sk. Tabulu 2). 2019.gadā no jauna izsniegto kredītu apjoms patērētājiem sasniedza 596,89 miljonus euro, noslēdzot 1,43 milj. darījumu, kas summas ziņā ir -5,3%, savukārt darījumu skaita ziņā -15,4% mazāk nekā uz 2018.gadā.⁶⁸ Pilnīgs datu apkopojums par nozares darbības rādītājiem 2019.gadā būs pieejams pēc datu pārbaudes un pārskata sagatavošanas.

Tabula Nr.2. No jauna izsniegto aizdevumu skaita un apjoma izmaiņas 2016-2018.gadā

Kredīta veids	2016.gads		2017.gads		2017.gadā salīdzinājumā ar 2016.gadu		2018.gadā		2018.gadā salīdzinājumā ar 2017.gadu	
	summa, EUR	kredītu skaits	summa, EUR	kredītu skaits	summas izmaiņas %	kredītu skaita izmaiņas %	summa, EUR	kredītu skaits	summas izmaiņas %	kredītu skaita izmaiņas %
Distances kredīti	217 643 113	865 361	238 624 707	779 497	9,64%	-9,92%	263 723 039	795 981	10,52%	2,11%
Patēriņa kredīti	118 390 995	324 936	122 914 703	309 253	3,82%	-4,83%	128 563 182	272 070	4,60%	-12,02%
Līzings, noma un citi ar TL nodrošināti kredīti	150 090 313	16 694	172 011 416	17 688	14,61%	5,95%	186 425 080	20 342	8,38%	15,00%
Hipotekārie kredīti	11 292 901	1 229	12 166 801	1 232	7,74%	0,24%	10 238 911	873	-15,85%	-29,14%
Kredīti pret kustamas lietas ķīlu	41 045 224	646 525	41 344 506	631 843	0,73%	-2,27%	40 907 796	606 026	-1,06%	-4,09%
NEBANKU SEKTORS KOPĀ	538 462 546	1 854 745	587 062 133	1 739 513	9,03%	-6,21%	629 858 008	1 695 292	7,29%	-2,54%

Pēc nozares pārstāvju iesniegtajiem statistikas rādītājiem var secināt, ka patērētāju kredītēšanas pakalpojumu sniedzēju klienti praktiski vienmēr ir rezidenti (nerezidentu īpatsvars hipotekārās kredītēšanas klientu portfelī varētu būt zem 1%), ko PTAC arī konstatējis klātienēs pārbaudēs.

⁶⁵ Uzņēmuma reģistra dati par 2018.gadu.

⁶⁶ kopējā nozares dalībnieku apgrozījumā un aktīvu kopsummā nav iekļauti dati par Mokilizingas UAB filiāli Latvijā (nav pieejami), LandCredit SIA un Loango AS (faktisko darbību uzsāka 2019.gadā).

⁶⁷ Pārskats par nebanku patērētāju kredītēšanas tirgus darbību 2018.gadā.

<http://www.ptac.gov.lv/lv/content/statistika-par-nebanku-kreditesanas-sektoru>

⁶⁸ Iesniegtie dati uz riska novērtējuma sagatavošanas brīdi vēl nav pārbaudīti. Šeit un turpmāk dati 2019.gada griezumā ir provizoriski, savukārt dati, kas sniegti par 2019.gada 1.pusgadu ir pārbaudīti un apstiprināti.

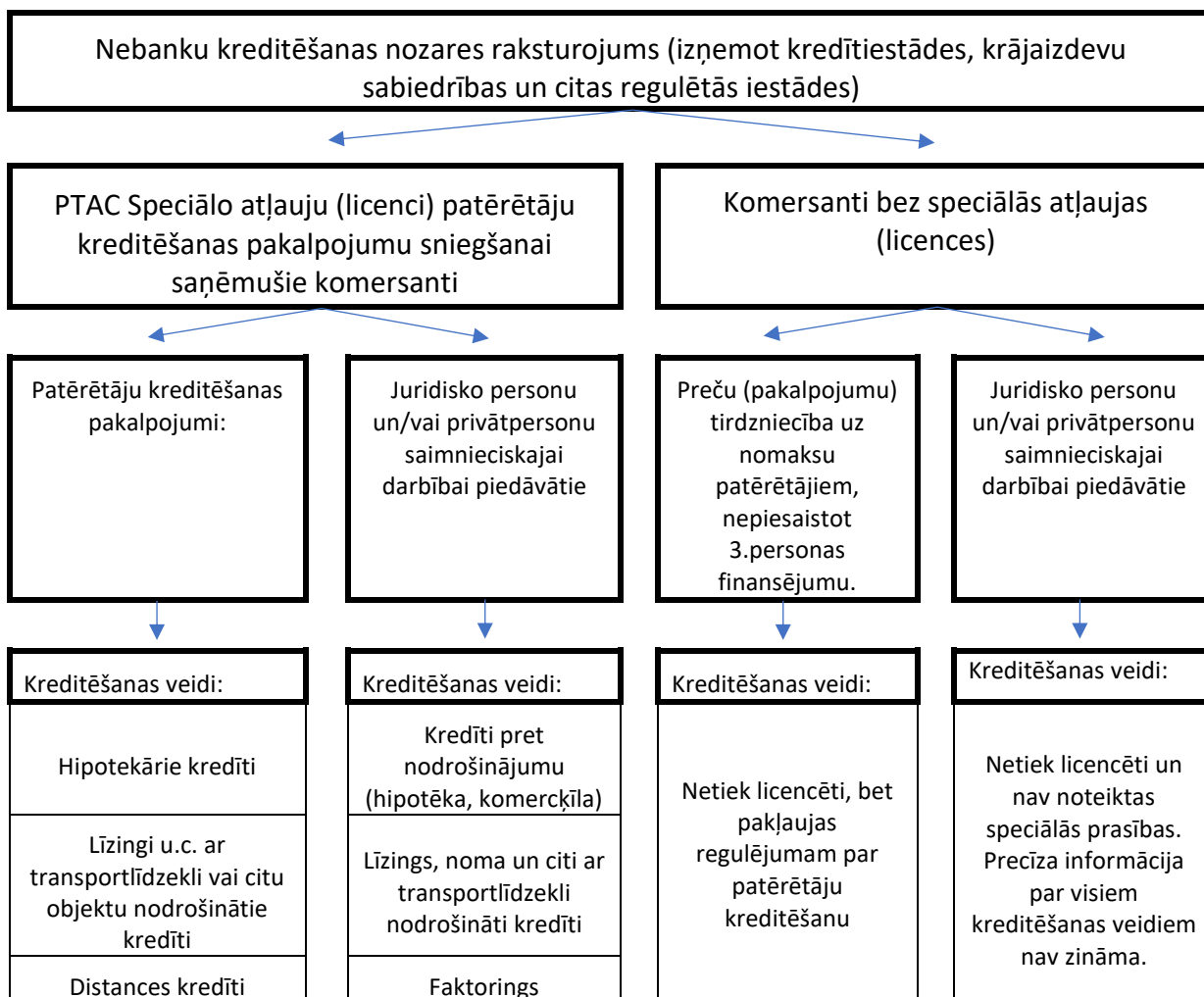
Līzinga devēju klienti komercdarbības attīstīšanai pārsvarā ir Latvijā reģistrētas juridiskās personas, zemnieku saimniecības vai fiziskās personas - saimnieciskās darbības veicēji. Savukārt lombardu klienti pārsvarā ir fiziskas personas ar zemu vai vidēju ienākumu līmeni.

2. APJOMS UN KLIENTU RAKSTUROJUMS

Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju kopējais patērētāju kredītu portfelis Latvijā 2018.gada 31.decembrī bija 711,70 milj. EUR un juridiskajām personām un/vai privātpersonām komercdarbībai izsniegto kredītu kopējais portfelis veidoja 1 783,48 milj. EUR. Abi portfeļi summā aprēķināmi 2 495,18 milj. EUR jeb 94,81% no licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju 2018.gada pārskatos deklarētā aktīvu apjoma uz 2018.gada 31.decembri. Salīdzināšanai, Latvijas kredītiestāžu kredītportfeļa kopējie atlikumi (nebanku klienti) uz 2018.gada 31.decembri sastādīja 11 911 milj. EUR.

Līdz ar to PTAC licencēto patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēju kopējais kredītportfeļa un aktīvu apmērs pret kredītiestāžu nozari joprojām ir maznozīmīgs, tomēr ar tendenci tuvojies, jo nozarē 2018.gadā turpinājās izsniegto kredītu apjoma, kredītportfeļa un aktīvu apjoma pieaugums, kamēr kredītiestāžu aktīvi, kā arī kredītportfeļu atlikumi būtiski samazinājās.

Tabula Nr.3.

Patēriņa kredīti	Kredīti, kuriem par norēķināšanas veidu ir noteikti vekseli		
Kredīti pret kustamas lietas ķīlu	Kredīti pret kustamas lietas ķīlu		
	Kredīti bez nodrošinājuma		

2.1. AĢENTU IZMANTOŠANAS IESPĒJAMĪBA

Pēdējos gados aģentu un kredītu starpnieku loma jaunu aizņēmēju piesaistīšanā ir palielinājusies. To diktējusi konkurences cīņa par jauniem klientiem, samazinoties esošo maksāspējīgo klientu lokam, kā arī darījumiem paliekot arvien komplicētākiem (piemēram, pieaugusi nepieciešamība apvienot agrāk paņemtos īstermiņa kredītus vienā). Minētais attiecas kā uz patērētāju kreditēšanas segmentu, tā arī komercdarbības/saimnieciskās darbības kreditēšanu, kā arī migrāciju no viena kreditēšanas veida (piemēram, patēriņa kredītiem) uz citu (piemēram, kredītiem ar hipotēkas nodrošinājumu). Nereti pie kredītu starpniekiem vēršas personas, kuras ir nonākušas maksāspējas grūtībās, savukārt, patērētāja maksāspējas uzlabošanās gadījumā ir novērotas situācijas, kad kredītu starpnieki tiek izmantoti saistību pārvešanai no nebanku sektora uz banku sektoru.

Kreditēšanas starpniekiem vai palīgstarpniekiem nav noteiktas licencēšanas vai reģistrācijas prasības, izņemot tādus kredīta starpniekus vai kredīta starpnieka pārstāvjus, kuri piedāvā kredītus, kuru atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku vai kuru mērķis ir iegūt vai saglabāt tiesības uz nekustamo īpašumu⁶⁹.

2019.gadā savus pakalpojumus sniedza 10 hipotekārās kreditēšanas starpniecības pakalpojumu sniedzēji, kā reģistrēti 13 citu EEZ valstu kompetento iestāžu reģistrā reģistrēti kredīta starpnieki un kredīta starpnieku pārstāvji, kuriem ir tiesības sniegt starpniecības pakalpojumus Latvijā⁷⁰.

Ņemot vērā uz 2018.gada 31.decembri apkopotos datus, 2018.gadā tika noslēgti 322 kreditēšanas līgumi, no kuriem Nesaistītie kredītu starpnieki⁷¹ noslēguši 163 kreditēšanas līgumus, savukārt Saistītie kredītu starpnieki⁷² – 159 kreditēšanas līgumus. Salīdzinot 2017.gadā ar 2018.gadā noslēgto kopējo kreditēšanas līgumu skaitu, 2018.gadā kopējais noslēgto kreditēšanas līgumu skaits ir par 171 vairāk, nekā 2017.gadā.⁷³

2.2. SKAIDRAS NAUDAS DARĪJUMI

Skaidras naudas darījumus izmanto 17 kredītu devēji, kuri pārsvarā piedāvā kredītu pret kustamas lietas ķīlu, tikai atsevišķos gadījumos skaidras naudas darījumi tiek izmantoti arī patēriņa kreditēšanā, kur klātienē sastopas kredīta devējs un kredītaņēmējs, t.sk. gan kredīta izsniegšanai, gan ikmēneša regulāro maksājumu segšanai. Savukārt līzingu un hipotekārās kreditēšanas darījumos skaidras naudas izmantošana 2018.gadā un 2019.gada pirmajā pusgadā nav konstatēta.

⁶⁹ Sk. PTAL 8.² panta pirmo daļu.

⁷⁰ <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/kreditu-starpnieku-un-kreditu-starpnieku-parstavju-registrs>

⁷¹ Kredītu starpnieki neslēdz ar patērētājiem līgumus par starpniecības pakalpojumu sniegšanu, proti, komisijas maksa par sniegtajiem starpniecības pakalpojumiem ir atrunāta un iekļauta kreditēšanas līguma speciālajos noteikumos un patērētājs to maksā kredīta devējam.

⁷² kredītu starpnieki slēdz ar patērētājiem līgumus par starpniecības pakalpojumu sniegšanu.

⁷³ http://ptac.gov.lv/sites/default/files/parskats_2018.pdf

2.3. STARPTAUTISKU DARĪJUMU IZMANTOŠANA

Starptautiski darījumi tiek veikti tikai atsevišķos gadījumos un galvenokārt attiecas uz komercdarbības/saimnieciskās darbības finansēšanu un ārvalstīs strādājošu patērētāju kreditēšanu. Piemēram, kad tie tiek izmantoti līzings pakalpojuma nodrošināšanā, iekārtas, tehnika tiek iepirkta no citu valstu komersantiem un atsevišķos gadījumos arī pārdota uz citām valstīm. Tāpat starptautiskajos darījumos var tikt izmantots faktoring, kura izmantošana pieaug katru gadu⁷⁴. Distances un patēriņa kreditēšanā novērota ārzemēs strādājošo Latvijas iedzīvotāju kreditēšana. Teorētiski tas nozīmē, ka kredītu apmaksā var notikt arī no šo personu norēķinu kontiem ārzemēs, vai izmantojot maksājumu pakalpojumu iestāžu starpniecību (piemēram, Western Union).

2.4. CITI RISKĀ FAKTORI

- 2.4.1. Ir konstatēti patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzēji, kas juridiskām personām vai privātpersonām saimnieciskās darbības vajadzībām izsnieguši nenodrošinātos aizdevumus par lielām summām.
- 2.4.2. Ir komersanti, kuriem mazi apjomi patērētāju kreditēšanā, taču lieli individuālie darījumi komercdarbības/saimnieciskās darbības kreditēšanā.
- 2.4.3. Atsevišķām sabiedrībām, vadoties pēc to iepriekš redzamā lieluma patērētāju kreditēšanā, nav izprotami naudas līdzekļu avoti, kas novirzīti saimnieciskās darbības kreditēšanā.
- 2.4.4. Komerccarbības finansēšanā kredīts tiek izsniegts, taču atmaksā pārskata periodā nav notikusi, vai arī naudas līdzekļi nenodrošinātam kredītam komercdarbības finansēšanai izsniegti un pārskata periodā (6 mēnešos) arī pilnā apmērā atmaksāti.

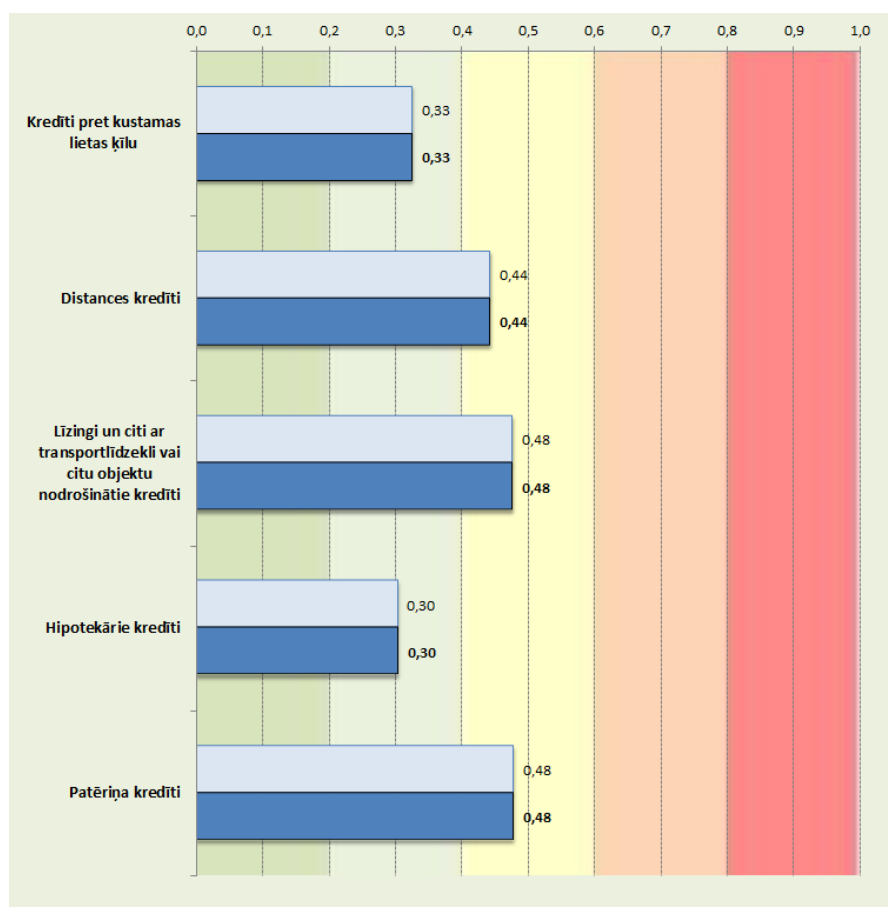
⁷⁴ nākotnes prasījumu finansēšana, piemēram, nosūtīto preču ar atlikto maksājumu pavadzīmju daļēja apmaksā tagadnē

Patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem ir sekojoši darbības virzieni:

Darbības virziens	Novērtētā pakalpojuma ievainojamība (piešķirtais vērtējums)
Distances kredīti	Vidēja (0,44)
Patēriņa kredīti	Vidēja (0,48)
Līzīngi un citi ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātie kredīti	Vidēja (0,48)
Hipotekārie kredīti	Vidēji zema (0,30)
Kredīti pret kustamas lietas ķīlu	Vidēji zema (0,33)
Kredīti juridiskām un fiziskām personām saimnieciskai darbībai	Netiek vērtēts

Attēls Nr.5

Pakalpojumu ievainojamība

Kopumā 2019.gadā savu darbību veica 62 uzraugāmais subjekts – kredītu devēji, kuri saņēmuši speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai. No tiem ir 23 distances kredītu sniedzēji, 17 patēriņa kredītu sniedzēji, 14 līzīnga un citu ar transportlīdzekli vai citu objektu

nodrošināto kredītu sniedzēji, 11 hipotekāro kredītu sniedzēji, 16 kredītu ar kustamas lietas ķīlu sniedzēji un 22 kredītu juridiskajām personām un saimnieciskās darbības veikšanai sniedzēji. Savukārt papildus minētajiem kredītu sniedzējiem divi subjekti 2019.gada 1.pusgadā kredītportfeļus tikai administrēja.

Atzīmējams, ka daļa nozares pārstāvju piedāvā vairākus produktu veidus.

Analīzei tiek izmantoti kapitālsabiedrību iesniegtie dati uz 2019.gada 30.jūniju.

1. DISTANCES KREDĪTI

Distances kredīti ir kredīti, par kuriem tiek noslēgts distances līgums un kurus saņem attālināti. Kredīta produktos un nosacījumos vērojama dažādība – ir kredīti ar atmaksu vienā maksājumā, ar atmaksas grafiku, pieejami dažādi atmaksas termiņi (sākot no 7 dienām, līdz garākiem termiņiem, tostarp beztermiņa), arvien vairāk pieaug tādu distances kredīta veidu kā kredītkartes, kredītlinijas piedāvājums. Distances kredīti tiek piedāvāti arī preču iegādei internetveikalā. Nozīmīgs faktors distances kredītu sniegšanā ir ātrums lēmuma pieņemšanā un kredīta saņemšanā. Savukārt 2019.gadā distances kredītu pakalpojumi piedzīvoja krasas izmaiņas, proti, ja iepriekš vairums bija ar atmaksu vienā maksājumā, tad līdz ar grozījumiem PTAL par kredīta kopējo izmaksu ierobežojumu 2019.gadā produktu klāsts pārsvarā ir kredītlinijas (ar minimālo mēneša maksājumu), kredīti ar atmaksas grafiku. Joprojām tiek piedāvātas arī kredītkartes un kredīti preču iegādei internetveikalā.

PRODUKTA APJOMI

Kopumā ir 23 distances kredītu devēji, kuri izsniedz jaunus kredītus, savukārt 1 kredītu devējs tikai administrē iepriekš izsniegtos distances kredītus. Distances kredīti sastāda lielāko daļu no patērētājiem izsniegtajiem jaunajiem kredītiem. 2018.gadā tika izsniegti jauni distances kredīti 263,72 milj. EUR kopsummā, kredītportfeļa atlikums uz 2018.gada 31.decembri – 138,21 milj.EUR. 2019.gada 1.pusgadā tika izsniegti jauni distances kredīti 117,42 milj .EUR apmērā (t.i., 40% no visiem nozarē no jauna izsniegtajiem kredītiem patērētājiem), distances kredītportfeļa atlikums uz 2019.gada 30.jūniju bija 131,45 milj.EUR. Portfeļa atlikums uz 2019.gada 31.decembri bija 139,06 milj. EUR, savukārt 2019.gadā kopumā no jauna izsniegti Distances kredīti 236,46 milj. EUR apmērā.

KLIENTU BĀZE

Kredīta veidu izmanto patērētāji ar regulāriem ienākumiem, pamatā rezidenti. Atsevišķas sabiedrības IKS dokumentācijā noteikušas, ka ar nerezidentiem nesadarbojas. Nav novērojams, ka distances kredītus izmantotu tikai noteiktu ienākumu saņēmēji. Distances kredītus izmanto gan patērētāji ar augstiem, gan ar zemākiem ienākumiem, tomēr pārsvarā distances kredītus izmanto patērētāji, kuriem ir grūtības ar naudas plūsmu, kuri kādu iemeslu dēļ nevar saņemt aizdevumu kredītiestādēs, ar sliktāku kredītvēsturi vai lielāku esošo saistību apjomu, kā arī patērētāji, kuriem kredīts nepieciešams par mazāku summu nekā lielākoties piedāvā kredītiestādes. Pakalpojumu izmantotājiem ir būtisks pakalpojuma saņemšanas ātrums, kuru spēj piedāvāt distances kredītu devēji.

Pārsvarā distances kredītu devēju klienti ir patērētāji, kas saņem ienākumus Latvijā, tomēr ir arī tādi, kas saņem ienākumus ārpus Latvijas.

Klientu vidū ir vai ir iespējamās PNP, to ģimenes locekļi un ar PNP cieši saistītas personas. Pastāv risks, ka ne vienmēr kredītu devēji ir noskaidrojuši, vai aizņēmējs ir PNP, PNP ģimenes loceklis vai

ar PNP cieši saistīta persona. Vairākas sabiedrības IKS dokumentācijā ir noteikušas, ka tās nemaz nesniedz patēriņa kreditēšanas pakalpojumus PNP, to ģimenes locekļiem un cieši saistītām personām.

Tā kā klienti ir fiziskas personas, tad pats klients parasti ir arī PLG⁷⁵.

Starp klientiem – rezidenti ir arī tādas personas, kuras Latvijā saņēmušas uzturēšanās atļauju, kurām noteikts zems risks. Pastāv risks, ka sabiedrība nav pienācīgi izvērtējusi, vai personai ir/pastāv saikne ar to valsti/teritoriju, kas ir šīs personas izcelsmes vieta, vai personai joprojām ir ciešākas personiskās un ekonomiskās attiecības ar valsti/teritoriju nolūkā novērst iespējamus NILLTPF vai sankciju riskus, jo īpaši attiecībā uz augsta riska valstīm. Tādējādi pastāv risks, ka atsevišķos gadījumos sabiedrība nav piemērojusi klienta padziļinātās izpētes pasākumus un pārskatījusi klientam noteikto riska pakāpi.

Kredītu devēji iegūst informāciju par personas dzīvesvietu, darba vietu, ienākumu avotu, esošām kredītsaistībām un parādsaistībām u.c. informāciju padziļinātās klientu izpētes ietvaros uz risku balstītā pieejā.

DARĪJUMU RISKS:

- Skaidras naudas izmantošana

Skaidra nauda netiek izmantota.

- Citi darījumu riski

Trešās personas var veikt aizdevuma atmaksu aizņēmēja vietā. Nevar izslēgt gadījumus, kad kredītu saņem, izlieto un atmaksā trešā persona, nevis līgumā norādītais aizņēmējs.

Pastāv risks, ka atsevišķos gadījumos sabiedrība nav pietiekami izvērtējusi visus NILLTPF riskus, tai skaitā, vai klients darbojas savās vai citas personas interesēs, nepietiekami izvērtēts klienta valsts/ģeogrāfiskais risks, vai klients nav PNP, PNP ģimenes loceklis vai ar PNP cieši saistīta persona.

Pastāv iespēja, ka saņemto distances kredītu izmanto NILLTPF, kā arī, veicot kredīta atmaksu (tostarp, pirmstermiņa atmaksu), legalizē noziedzīgi iegūtus līdzekļus.

PIEGĀDES KANĀLA RISKS:

- Iespēja saņemt produktu neklātienē

Distances kreditēšanas līgumi tiek slēgti neklātienē, izmantojot distances saziņas līdzekļus (obligāts nosacījums distances kredītu saņemšanā – pieeja internetam vai telefonam). Tiek izmantota neklātienes identifikācija atbilstoši MK noteikumu Nr.392 prasībām.

Visa tālākā saziņa kredīta darbības laikā notiek neklātienē, līdz ar to pastāv anonimitātes un krāpšanas risks. Lai saņemtu kredītu, nepieciešams aktīvs norēķinu konts kādā no kredītiestādēm, līdz ar to kredītu izsniegšana un atmaksa notiek ar banku pārskaitījumu starpniecību.

Likuma subjekti neievēro visus neklātienes identifikācijas priekšnosacījumus – visbiežākais konstatētais pārkāpums ir darbinieku apmācību neīstenošana, tādējādi pastāv iespēja, ka darbiniekiem trūkst pilnīgas izpratnes par neklātienes identifikācijas veikšanu.

⁷⁵ Atsevišķos gadījumos dažas sabiedrības automātiski ir pieņēmušas, ka klients ir arī pats PLG, proti persona, kas darbojas savas intereses un nepārstāv kādu trešo personu, klients to ir apstiprinājis līdz ar līguma noslēgšanu, bet sabiedrība sākotnēji neieguva šādu informāciju, līdz ar to, lai samazinātu risku, sabiedrībām tiek rekomendēts jau pieteikuma anketā ietvert attiecīgu jautājumu klientam par to, vai tas darbojas savās interesēs.

Atsevišķos gadījumos iespēja kredītdevēju darbiniekiem nepietiekami rūpīgi veikt identifikācijas klientu datu, proti, vārda, uzvārda un personas koda salīdzināšanu kredīta pieteikumā ar saņemtā bankas pārskaitījuma klienta personas datiem, kā rezultātā kredīts var tikt piešķirts citai personai.

- Aģentu izmantošana

Distances kredītu sniedzēji mazāk izmanto kredītu starpniekus kredītu piesaistē, tomēr tas neattiecas uz internetveikaliem – tie ir nopietns sadarbības partneris kredītu devējiem, kas darbojas preču vai pakalpojumu finansēšanas jomā. Atsevišķi nozares dalībnieki izmanto VAS “Latvijas Pasts”, SIA “Narvesen Baltija”, SIA “Maxima Latvija” un citus komersantus kā kredītu starpniekus/palīgstarpniekus pakalpojumu sniegšanai.

STARPTAUTISKI DARĪJUMI

Pārsvārā kredītu izsniegšanas un atmaksas transakcijas ir vietējie maksājumi starp Latvijas kredītiestādēs atvērtiem norēķinu kontiem, tomēr ir iespējams veikt kredīta atmaksu arī no citas valsts. Pastāv iespēja, ka līdz ar maksājumu izplatību un vienādajām izmaksām uz Eiropas ekonomiskās zonas valstīm arī kredīta izsniegšana var notikt uz norēķinu kontu citā valstī. Valsts risks parādās, ja kredīta atmaksa tiek veikta no norēķinu konta tādā valstī vai kredītkaršu gadījumā veikti darījumi valstī, kurā ir nepietiekama NILLTPFN prasību uzraudzība.

CITI RISKI

Daudzi kredītu devēji izmanto jaunās tehnoloģijas gan klientu identifikācijā, gan nosakot dažādas pazīmes par iespējamu krāpšanu, gan automatisku vai daļēji automatisku lēmuma pieņemšanai u.c. darbību veikšanai.

NILLTPFN riski distances kredītiem vairāk kā citām pakalpojumu grupām iekļauj jauno tehnoloģiju (*Fintech*) izmantošanu, kas pirms to izmantošanas var nebūt pietiekami testētas un pārbaudītas, lai, nodrošinot patērētājiem pakalpojuma vieglo un ātro pieejamību, novērstu riskus par iespējamu anonimitāti, krāpšanu un datu drošību.

NILLTPF riski iekļauj nepietiekamu klienta identifikāciju, zināšanu trūkumu par NILLTFN prasībām klientu izpētē un neefektīvu IKS. Netiek izslēgta nederīgu personu apliecinošu dokumentu izmantošana.

2. PATĒRIŅA KREDĪTI

Patēriņa kredītu pārsvārā izmanto kādas preces vai pakalpojuma iegādei (bieži veikalā vai pakalpojumu sniegšanas vietā). Pakalpojumu izmantotājiem ir būtisks pakalpojuma saņemšanas ātrums. Lielākoties patēriņa kredīti ir ar ilgāku atmaksas termiņu (piemēram, 6, 12, 24, 36 mēneši), veicot ikmēneša maksājumus.

PRODUKTA APJOMI

Kopumā ir 17 patēriņa kredītu sniedzēji, savukārt vēl 6, neizsniedzot jaunus patēriņa kredītus, administrē iepriekš izsniegtos.

2017.gadā kopumā tika izsniegti jauni patēriņa kredīti 122,52 milj. EUR apmērā, kredītportfeļa atlikums uz 2017.gada 31.decembri – 120,62 milj. EUR. Savukārt 2018.gadā kopumā tika izsniegti jauni patēriņa kredīti 128,56 milj. EUR apmērā, patēriņa kredītportfeļa atlikums uz 2018.gada 31.decembri – 146,88 milj. EUR. 2019.gada 1.pusgadā tika izsniegti jauni patēriņa kredīti 65,79 miljonu EUR apmērā (22% no visiem kredītiem, kurus nozares kredītu devēji izsnieguši

patērētājiem). Patēriņa kredītu portfeļa apmērs uz 2019.gada 30.jūniju – 159,99 milj. EUR. Savukārt Portfeļa atlikums uz 2019.gada 31.decembri bija 166,51 milj. EUR, savukārt 2019.gadā kopumā no jauna izsniegti patēriņa kredīti 132,63 milj. EUR apmērā.

KLIENTU BĀZE

Šo kredīta veidu izmanto patērētāji ar regulāriem ienākumiem, pārsvarā rezidenti. Nav novērojams, ka patēriņa kredītus izmantotu tikai noteiktu ienākumu saņēmēji. Patēriņa kredītus izmanto gan patērētāji ar augstiem, gan ar zemākiem ienākumiem. Pārsvarā patēriņa kredītu sniedzēju klienti ir patērētāji, kas saņem ienākumus Latvijā, tomēr ir arī tādi, kas saņem ienākumus ārpus Latvijas.

Klientu vidū ir arī PNP, to ģimenes locekļi un ar PNP saistītas personas. Ne vienmēr kredītu devēji ir noskaidrojuši, vai aizņēmējs ir PNP.

Tā kā klienti ir fiziskas personas, tad pats klients parasti ir arī patiesā labuma guvējs.

Nevar izslēgt iespēju par aizdevuma saņemšanu ar trešo personu dokumentiem.

Kredītu devēji iegūst informāciju par personas dzīvesvietu, darba vietu, ienākumiem, esošām kredītsaistībām un parādsaistībām. Nav pārlicības, vai visos gadījumos tiek pārbaudīts personu apliecinošā dokumenta derīgums, tostarp, ka likuma subjektu darbiniekiem ir izpratne, kur un kā var pārbaudīt ārvalstīs izdoto dokumentu derīgumu.

DARĪJUMU RISKS:

- Skaidras naudas izmantošana

Pārsvarā kredīta saņemšana un atmaksa notiek ar bankas pārskatījumu starpniecību, tomēr, ja attiecīgais kredīta devējs to pieļauj, ir iespējams saņemt patēriņa kredītu, kā arī veikt tā atmaksu skaidrā naudā. Darījumiem notiekot skaidrā naudā, ir mazāka iespēja pārliecināties par aizņemto līdzekļu tālāku izlietošanu vai arī noskaidrot naudas līdzekļu izcelsmi, no kuriem atmaksā aizdevumu (tostarp, pirms noteiktā atmaksas termiņa).

- Citi darījumu riski

Trešās personas var veikt aizdevuma atmaksu aizņēmēja vietā. Pastāv iespēja, ka saņemto patēriņa kredītu izmanto terorisma finansēšanai, kā arī, veicot kredīta atmaksu (it sevišķi pirmstermiņa atmaksu), mēģina legalizēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus.

PIEGĀDES KANĀLA RISKS:

- Iespēja saņemt produktu klātienē un neklātienē

Patēriņa kredīta līgumi tiek noslēgti klātienē pie kredītu devējiem vai to aģentiem, starpniekiem. Tiek izmantota klātienē identifikācija. Patēriņa kredīta līgumi tiek noslēgti klātienē un neklātienē pie kredītu devējiem vai to aģentiem, starpniekiem.

Kreditēšanas līgumus slēdzot neklātienē, tiek izmantoti distances saziņas līdzekļi (obligāts nosacījums distances kredītu saņemšanā – pieeja internetam vai telefonam). Tiek izmantota neklātienē identifikācija atbilstoši MK noteikumu Nr.392 prasībām.

Atsevišķos gadījumos iespēja kredītdevēju darbiniekiem nepietiekami rūpīgi veikt identifikācijas klientu datu, proti, vārda, uzvārda un personas koda salīdzināšanu kredīta pieteikumā ar saņemto bankas pārskaitījuma klienta personas datiem, kā rezultātā kredīts var tikt piešķirts citai personai.

Visa tālākā saziņa kredīta darbības laikā notiek neklātienē, līdz ar to pastāv anonimitātes un krāpšanas risks.

- Aģentu izmantošana

Patēriņa kredītu sniedzēji bieži izmanto aģentu (kredītu starpnieki, patēriņa preču veikali) pakalpojumus. Nevar izslēgt iespēju par starpnieku prettiesisku rīcību, izmantojot personas datus, slēdzot kreditēšanas līgumus.

Atsevišķos gadījumos nepietiekami izvērtēti savas darbības (sadarbības partneru) riski pakalpojuma nodrošināšanai, sniedzot kredītu patēriņa preču vai pakalpojumu iegādei.

Ņemot vērā to, ka internetveikali paši veic klientu identifikāciju, nav pārliecības par to, ka tā tiek veikta atbilstoši MK noteikumu Nr.392 prasībām, kā arī, vai šīs darbības ir pienācīgi dokumentētas. Pastāv risks, ka, paļaujoties uz veikala veikto identifikāciju, kredīta devējs izsniedz aizdevumu, nepienācīgi pārliecinoties par personas identitāti, kā rezultātā preces tiek iegādātas trešās personas labā.

STARPTAUTISKI DARĪJUMI

Pārsvarā kredītu izsniegšanas un atmaksas transakcijas ir vietējie maksājumi starp Latvijas kredītiestādēs atvērtiem norēķinu kontiem, tomēr ir iespējams veikt kredīta atmaksu arī no citas valsts. Pastāv iespēja, ka līdz ar maksājumu izplatību un vienādajām izmaksām uz Eiropas ekonomiskās zonas valstīm arī kredīta izsniegšana var notikt uz norēķinu kontu citā valstī. Valsts risks parādās, ja kredīta atmaksa tiek veikta no norēķinu konta tādā valstī, kurā ir nepietiekama NILLTPFN prasību uzraudzība.

CITI RISKI

NILLTPF riski iekļauj nepietiekamu klienta identifikāciju, zināšanu trūkumu par NILLTFN prasībām klientu izpētē un neefektīvu IKS. Netiek izslēgta nederīgu personu apliecinošu dokumentu izmantošana.

3. LĪZINGI UN CITI AR TRANSPORTLĪDZEKLI VAI CITU OBJEKTU NODROŠINĀTIE KREDĪTI

Lielāko daļu no šiem kredītiem izsniedz kredītiestāžu meitu sabiedrības. Līzingus vai citus ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātos kredītus pārsvarā izmanto transportlīdzekļa iegādei, tomēr tikpat labi patērētājs savā īpašumā esošu transportlīdzekli vai citu objektu var izmantot kredīta saņemšanai kādu citu patēriņa vajadzību segšanai, tostarp esošo saistību apvienošanai.

Līzinga gadījumā kredītu devējs kļūst par transportlīdzekļa īpašnieku, savukārt atgriezeniskā kredīta gadījumā aizņēmējs paliek īpašnieks, bet kredīta nodrošinājumam ir nostiprināta ķīla/komerķīla. Pārsvarā kredīta saņemšana un atmaksa notiek ar bankas pārskaitījumu starpniecību, lielākoties kredītu devējs veic pārskaitījumu uz transportlīdzekļa pārdevēja kontu.

Līzingus un citus ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātos kredītus izsniedz uz noteiktu kredīta atmaksas termiņu (lielākoties maksimālais termiņš nepārsniedz 7 gadus), ar ikmēneša kredīta atmaksas grafiku.

Līzinga pakalpojumu nodrošināšanā tiek izmantoti, tai skaitā sadarbības partneri – uzņēmumi, kas piedāvā tirgošanā lietotus autotransporta līdzekļus.

PRODUKTA APJOMI

No nozares kredītu devējiem 14 kredītu devēji izsniedz jaunus līzingus vai citus ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātos kredītus patērētājiem, savukārt 3 kredīta devēji administrē iepriekš izsniegto līzingu kredītportfeli.

2017.gadā kopumā izsniegti līzings 172,01 milj. EUR apmērā, kredītportfeļa atlikums uz 2017.gada 31.decembri – 324,16 milj. EUR. Savukārt visā 2018.gadā kopumā izsniegti līzings 186,43 milj. EUR apmērā, kredītportfeļa atlikums uz 2018.gada 31.decembri – 382,57 milj. EUR. 2019.gada 1.pusgadā tika izsniegti līzings un citi ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātie kredīti 85,77 milj. EUR apmērā (tā ir otra lielākā patērētājiem izsniegto kredītu grupa, kas sastāda 29% no visu nozares kredītu devēju izsniegtajiem aizdevumiem). Līzings un citu ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošināto kredītu portfeļa atlikums uz 2019.gada 30.jūniju bija 397,52 milj. EUR. Portfeļa atlikums uz 2019.gada 31.decembri bija 386,73 milj. EUR, savukārt 2019.gadā kopumā no jauna izsniegti līzings un citi ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātie kredīti 175,09 milj. EUR apmērā.

KLIENTU BĀZE

Kredīta veidu izmanto patērētāji – rezidenti - ar regulāriem ienākumiem. Pārsvārā klienti ir patērētāji, kas saņem ienākumus Latvijā, tomēr ir arī tādi, kas saņem ienākumus ārpus Latvijas.

Klientu vidū ir arī PNP, to ģimenes locekļi un ar PNP saistītas personas. Ne vienmēr kredītu devēji ir noskaidrojuši, vai aizņēmējs ir PNP.

Tā kā klienti ir fiziskas personas, tad pats klients parasti ir arī PLG.

Kredītu devēji iegūst informāciju par personas dzīvesvietu, darba vietu, ienākumiem, apgādībā esošu personu skaitu, esošām kredītsaistībām un parādsaistībām.

DARĪJUMU RISKS:

NILLTPF riski ir mazāki, jo lielākoties izsniegto aizdevumu kredītu devējs pārskaita pārdevējam - Latvijā reģistrētai kapitālsabiedrībai, kas ir oficiāls automašīnu ražotāju pārstāvis, tomēr gadījumos, kad kredītu izmaksā aizņēmējam, pastāv risks par aizdevuma izlietošanu sākotnēji paredzētajam mērķim.

Pastāv iespēja, ka, veicot kredīta atmaksu (it sevišķi pirmstermiņa atmaksu), mēģina legalizēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Trešās personas var veikt kredīta atmaksu klienta vietā.

PIEGĀDES KANĀLA RISKS:

- Iespēja saņemt produktu neklātienē

Līzingu vai citu ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošināto kredītu līgumi tiek noslēgti gan, klātienē, gan arī izmantojot distances saziņas līdzekļus⁷⁶ pie kredītu devējiem vai to aģentiem, starpniekiem. Pārsvārā tiek izmantota klātienē identifikācija.

- Aģentu izmantošana

Līzings devēji bieži izmanto starpnieku (autosaloni, autoplači) pakalpojumus. Gada ietvaros Ir bijusi informācija par līzingu devēju sadarbības partneru (autoplači) prettiesisku un negodprātīgu rīcību, izmantojot personas datus, slēdzot līzings vai cita veida līgumus.

⁷⁶Līzings līguma noslēgšanu distancē piedāvā vairāki līzings devēji tai skaitā kredītiestāžu meitas sabiedrības.

Atsevišķos gadījumos nepietiekami izvērtēts sadarbības partneru - uzņēmumu, kas piedāvā tirgošanā lietotus autotransporta līdzekļus NILLTPF risks.

STARPTAUTISKI DARĪJUMI

Pārsvarā kredītu izsniegšanas un atmaksas transakcijas ir vietējie maksājumi starp Latvijas kredītiestādēs atvērtiem norēķinu kontiem, tomēr ir iespējams veikt kredīta atmaksu arī no citas valsts. Starptautisku darījumu izmantošanas daudzums ļoti neliels, valsts risks parādās, ja tiek veikti pārskaitījumi no/uz norēķinu kontu tādā valstī, kurā ir nepietiekama NILLTPFN prasību uzraudzība.

CITI RISKI

Citi NILLTPF riski ietver nepietiekamu klienta identifikāciju, zināšanu trūkumu par NILLTFN prasībām klientu izpētē un neefektīvu IKS, jo īpaši ietverot darījumu uzraudzību, izmantojot kredītu starpniekus/ sadarbības partnerus – uzņēmumus, kas piedāvā tirgošanā lietotus autotransporta līdzekļus. Netiek izslēgta nederīgu personu apliecinošu dokumentu izmantošana.

Nepietiekami izvērtēts klienta valsts/ģeogrāfiskais risks.

4. HIPOTEKĀRIE KREDĪTI

Kredītu nodrošinājums ir hipotēka uz nekustamo īpašumu.

Nozares kredītu devēju izsniegto hipotekāro kredītu mērķis ne vienmēr ir mājokļa iegāde vai remonts, kā lielākoties tas ir hipotekāriem kredītiem, kurus izsniedz kredītiestādēs. Daļa hipotekāro kredītu ir dažādu citu vajadzību segšanai, privātam patēriņam un arī esošo parādsaistību apvienošanai.

Lielākoties šādi kredīti jāatmaksā ilgākā laika periodā, veicot ikmēneša maksājumus, to izmaksas ir augstākas.

PRODUKTA APJOMI

Jaunus hipotekāros kredītus izsniedz 11 kredītu devēji, papildus 7 kredītu devēji administrē iepriekš izsniegto hipotekāro kredītu portfeli.

2017.gadā kopumā tika izsniegti jauni hipotekārie kredīti 12,17 milj. EUR apmērā, kredītportfeļa atlikums uz 2017.gada 31.decembri – 38,77 milj. EUR. Savukārt 2018.gadā kopumā tika izsniegti jauni hipotekārie kredīti 10,24 milj. EUR apmērā, kredītportfeļa atlikums uz 2018.gada 31.decembri – 37,48 milj. EUR. 2019.gada 1.pusgadā tika izsniegti jauni hipotekārie kredīti 4,48 milj. EUR apmērā, kredītportfeļa atlikums uz 2019.gada 30.jūniju bija 37,01 milj. EUR. Portfeļa atlikums uz 2019.gada 31.decembri bija 37,77 milj. EUR, savukārt 2019.gadā kopumā no jauna izsniegti hipotekārie kredīti 9,12 milj. EUR apmērā.

Hipotekārās kreditēšanas jomā nebanku kredītu devēju segmentā pakāpeniski samazinās gan pakalpojumu sniedzēju skaits, gan izsniegtie apjomi, gan kredītportfeļa atlikumi.

KLIENTU BĀZE

Šo kredīta veidu izmanto patērētāji ar regulāriem ienākumiem, rezidenti. Lielākoties šo kredīta veidu izmanto patērētāji ar dažādiem ienākumiem, bieži vien saistības uzņemas arī visa mājsaimniecība, ģimenes locekļi piedaloties saistību izpildē kā galvniekam. Pārsvarā klienti ir patērētāji, kas saņem ienākumus Latvijā, tomēr ir arī tādi, kas saņem ienākumus ārpus Latvijas.

Klientu vidū ir arī PNP, to ģimenes locekļi un ar PNP saistītas personas. Ne vienmēr kredītu devēji ir noskaidrojuši, vai aizņēmējs ir PNP.

Tā kā klienti ir fiziskas personas, tad pats klients parasti ir arī PLG

Kredītu devēji iegūst informāciju par personas dzīvesvietu, darba vietu, ienākumiem, apgādībā esošu personu skaitu, esošām kredītsaistībām un parādsaistībām. Tiek izmantota klātienē identifikācija.

DARĪJUMU RISKS:

Ir iespēja, veicot kredīta atmaksu (it sevišķi pirmstermiņa atmaksu), legalizēt noziedzīgi iegūtus līdzekļus. Trešās personas var veikt kredīta atmaksu klienta vietā, nav izslēgta iespēja saņemt aizdevumu trešās personas labā, negodīgā ceļā iegūtu/ īpašumu ieķīlāšana kredīta saņemšanai, t.i. netiek ņemti vērā sabiedrības darbībai specifiskie riski.

PIEGĀDES KANĀLA RISKS:

- Iespēja saņemt produktu klātienē

Hipotekāro kredītu noformēšana ir iespējama tikai klātienē.

- Aģentu izmantošana

Hipotekāro kredītu devēji sadarbojas arī ar kredītu starpniekiem, kuriem ir jābūt reģistrētiem PTAC⁷⁷.

STARPTAUTISKI DARĪJUMI

Pārsvārā kredītu izsniegšanas un atmaksas transakcijas ir vietējie maksājumi starp Latvijas kredītiestādēs atvērtiem norēķinu kontiem, tomēr ir iespējams veikt kredīta atmaksu arī no citas valsts. Valsts risks parādās, ja kredīta atmaksu tiek veikta no norēķinu konta tādā valstī, kurā ir nepietiekama NILLTPFN prasību uzraudzība.

CITI RISKI

Citi NILLTPF riski ietver izkrāptu, negodīgā ceļā iegūtu īpašumu ieķīlāšanu kredīta saņemšanai.

NILLTPF riski iekļauj nepietiekamu klienta identifikāciju, zināšanu trūkumu par NILLTFN prasībām klientu izpētē un neefektīvu IKS. Netiek izslēgta nederīgu personu apliecinošu dokumentu izmantošana. Pastāv risks, ka nepietiekami izvērtēts klienta valsts/ģeogrāfiskais risks.

Nepietiekami izvērtēti NILLTPF risku ietekmējoši radītāji, risku paaugstinošie faktori, nepietiekamas darbības risku novērtēšanā – NILLTPF risku ievērtēšana veicama ne tikai potenciālajiem klientiem, bet arī esošajiem klientiem neatkarīgi no darījuma summas, lai noskaidrotu, novērtētu, izprastu un pārvaldītu visus NILLTPF un no sankcijām izrietošos riskus atbilstoši NILLTPFNL un Sankciju likumā noteiktajam.

Nepietiekami pievērsta uzmanība aizdomīgu darījumu/darbību konstatēšanai, lai aizdomu gadījumu izvērtētu sabiedrības rīcībā pieejamo informāciju par darījumu un tā iespējamo saistību ar NILLTPF un pamatotu aizdomu gadījumā par to ziņotu ne tikai FID, bet arī VID par tādu personas, kuras rezidences (reģistrācijas) valsts ir Latvijas Republika aizdomīgu darījumu nodokļu jomā.

⁷⁷ <http://www.ptac.gov.lv/lv/content/kreditu-starpnieku-un-kreditu-starpnieku-parstavju-registrs>

5. KREDĪTI PRET KUSTAMAS LIETAS ĶĪLU

Kredīti tiek izsniegti, saņemot klātienē kustamas lietas ķīlu un nosakot tās vērtību. Lielākoties kredīti tiek izsniegti uz termiņu līdz 30 dienām, ar iespēju pagarināt atmaksas termiņu. Vidējā kredīta summa neliela – 2019.gada 1.pusgadā vidējā kredīta ar kustamas lietas ķīlu summa ir 70,68 EUR.

PRODUKTA APJOMI

Kredītus pret kustamas lietas ķīlu izsniedz 17 kredītu devēji, savukārt 2 kredītu devēji administrē iepriekš izsniegto kredītu portfeli.

2017.gadā kopumā izsniegti jauni kredīti 41,34 milj. EUR apmērā, kredītportfeļa atlikums uz 2017.gada 31.decembri – 6,56 milj. EUR. 2018.gadā kopumā izsniegti jauni kredīti pret kustamas lietas ķīlu 40,91 milj. EUR apmērā, kredītportfeļa atlikums uz 2018.gada 31.decembri – 6,54 milj. EUR. 2019.gada 1.pusgadā tika izsniegti jauni kredīti pret kustamas lietas ķīlu 21,30 milj. EUR apmērā, kredītportfeļa atlikums uz 2019.gada 30.jūniju bija 6,73 milj. EUR. Savukārt Portfeļa atlikums uz 2019.gada 31.decembri bija 7,40 milj. EUR, savukārt 2019.gadā kopumā no jauna izsniegti kredīti pret kustamas lietas ķīlu 43,59 milj. EUR apmērā.

KLIENTU BĀZE

Šo kredīta veidu pārsvarā izmanto patērētāji ar neregulāriem, neoficiāliem, maziem vai vidējiem ienākumiem vai tādi patērētāji, kuri dažādu apstākļu dēļ (piemēram, pārmērīgas parādsaistības) nevar saņemt cita veida kredītus.

Pieļaujams, ka klientu vidū var būt arī PNP, to ģimenes locekļi un ar PNP saistītas personas. Ne vienmēr kredītu devēji ir noskaidrojuši, vai aizņēmējs ir PNP.

DARĪJUMU RISKS:

- Skaidras naudas izmantošana

Lielākoties kredīti tiek izsniegti un atmaksāti skaidrā naudā kredītu devēja klientu apkalpošanas vietā. Darījumos liels skaidras naudas īpatsvars.

- Citi darījumu riski

Nevar izslēgt iespēju par aizdevuma saņemšanu ar trešo personu dokumentiem vai nepietiekamu klientu identifikāciju. Pastāv iespēja, ka kredīta atmaksu var veikt arī trešā persona, savukārt ieķīlāto kustamo lietu var saņemt klātienē tikai pats aizņēmējs.

Nepietiekami izvērtēta klienta netipiska uzvedība (kredīta pirmstermiņa atmaksu, atmaksu no trešajām personām vai veicot pārmaksas).

PIEGĀDES KANĀLA RISKS:

- Iespēja saņemt produktu klātienē

Patērētājs kredītu var saņemt tikai klātienē, arī kredīta atmaksu var veikt klātienē vai ar pārskaitījumu.

- Aģentu izmantošana

Aģentu vai starpnieku pakalpojumi netiek izmantoti.

STARPTAUTISKI DARĪJUMI

Kredītu ar kustamas lietas ķīlu darījumiem vietējs raksturs. Nav informācijas, ka kredītu darījumos būtu pārskaitījumi no/uz citām valstīm.

CITI RISKI

Pastāv liels risks pieņemt kā ķīlu noziedzīgā ceļā iegūtas kustamas lietas, jo īpaši gadījumos, ja kredīta piešķiršanā un izsniegšanā ir iesaistīts kredīta devēja darbinieks.

Nepietiekama izpratne par NILLTPFN prasībām un mazāka iekšējās kontroles sistēmas efektivitāte. NILLTPF riski iekļauj nepietiekamu klienta identifikāciju, zināšanu trūkumu par NILLTFN prasībām klientu izpētē un neefektīvu IKS.

Pastāv iespēja, ka likuma subjektu darbiniekiem nav nodrošinātas atbilstošas apmācības par NILLTPF novēršanas prasībām, īpaši par klientu izpēti, rezultātā var netikt realizēta pienācīga klientu identifikācija, tostarp, pienācīgi neīstenojot personu apliecinošu dokumentu pārbaudi.

Netiek izslēgta nederīgu personu apliecinošu dokumentu izmantošana, kredīta pirmstermiņa atmaksa neparasti lielos apmēros, atmaksa no trešajām personām, veiktas pārmaksas.

6. KREDĪTI JURIDISKĀM PERSONĀM UN SAIMNIECISKĀS DARBĪBAS VEIKŠANAI

Kredītu devēji piedāvā dažādus kreditēšanas produktu veidus juridiskajām personām un fiziskām personām saimnieciskās darbības veikšanai – kredīti bez nodrošinājuma, kredīti ar nodrošinājumu (hipotēka, komercķīla), līzings un citi ar transportlīdzekli vai citu objektu nodrošinātie kredīti, faktoringi, kredīti, kuriem kā norēķināšanās līdzeklis noteikti vekseli, kredīti pret kustamas lietas ķīlu.

PRODUKTA APJOMI

No kredītu devējiem, kuriem PTAC izsniedzis speciālo atļauju (licenci) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai, 2019.gada 1.pusgadā paralēli patērētāju kreditēšanai 22 kredītu devēju izsniedz kredītus juridiskajām personām un/vai fiziskām personām saimnieciskās darbības veikšanai, savukārt vēl 5 kredītu devēji administrē iepriekš izsniegto kredītu portfeli.

Informāciju par kredītu devēju, kuriem izsniegtas speciālās atļaujas (licences) patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniegšanai, darbību ar juridisko personu un fizisko personu saimnieciskās darbības kreditēšanu PTAC pieprasīja un saņēma tikai 2018.gadā.

Kopumā juridiskām personām un/vai fiziskām personām saimnieciskās darbības veikšanai izsniegtā kredītportfeļa atlikums uz 2018.gada 31.decembri ir 1,78 miljardi EUR, savukārt 2019.gada 1.pusgadā izsniegti kredīti 521,24 milj.EUR apmērā. Jāatzīmē, ka lielu īpatsvaru sastāda kredītiestāžu līzings meitu sabiedrību izsniegtie līzings un faktoringi.

Ņemto vērā NILLTPFN 45.panta (2¹) daļā noteikto likuma subjektu loku, kuru uzraudzību īsteno PTAC, NILL un TPF risku novērtējumam PTAC kompetences ietvaros neietilpst juridisku personu un saimnieciskās darbības veicēju kreditēšanas uzraudzība.

KLIENTU BĀZE

Pārsvārā Latvijas komersanti un fiziskas personas, kas veic saimniecisko darbību, gan ļoti lieli, tostarp starptautiski uzņēmumi, gan mazie, vidējie uzņēmumi un fiziskas personas. Nevar izslēgt risku, ka klientu starpā bija/ir čaulas kompānijas. Nav informācijas, vai klientu vidū ir sabiedriskās organizācijas.

DARĪJUMU RISKS:

- Skaidras naudas izmantošana

Pārsvarā kredīta saņemšana un atmaksa notiek ar bankas pārskatījumu starpniecību, tomēr nevar izslēgt iespēju kredītu saņemt un veikt tā atmaksu skaidrā naudā. Darījumiem notiekot skaidrā naudā, ir mazāka iespēja pārliecināties par aizņemto līdzekļu tālāku izlietošanu vai arī noskaidrot naudas līdzekļu izcelsmi, no kuriem atmaksā aizdevumu.

- Citi darījumu riski

Līzinga gadījumā, kas ir vispopulārākais kredītēšanas pakalpojums, NILLTPF riski ir samazināti, ja izsniegtais finansējums tiek pārskaitīts pārdevējam - Latvijā reģistrētai kapitālsabiedrībai, kas ir oficiāls automašīnu ražotāju pārstāvis. Citādi ir gadījumos, kad kredītu izsniedz aizņēmējam - nav zināms, cik lielā mērā un vai pietiekami kredītu devēji pārliecinās par izsniegtā aizdevuma izlietošanu, līdz ar to ir risks, ka saņemtos līdzekļus izmanto terorisma finansēšanai. Savukārt, veicot kredīta atmaksu (it sevišķi pirmstermiņa atmaksu vai neregulārus maksājumus) iespējams izmantot noziedzīgā ceļā iegūtus līdzekļus. Faktoringa gadījumā pastāv fiktīvu debitoru un fiktīvu rēķinu risks, līdz ar to ir būtiski, cik rūpīgi kredītu devējs ir izvērtējis klientu pirms aizdevuma piešķiršanas.

Trešās personas var veikt kredīta atmaksu klienta vietā.

Tiek slēgti darījumi bez nodrošinājuma ar neregulāru norēķinu ciklu.

PIEGĀDES KANĀLA RISKS:

- Iespēja saņemt produktu klātienē

Kredītu noformēšana ir iespējama tikai klātienē.

- Aģentu izmantošana

Kredītu devēji izmanto starpnieku un aģentu pakalpojumus, tomēr nav informācijas par to apjomiem.

STARPTAUTISKI DARĪJUMI

Pārsvarā kredītu izsniegšanas un atmaksas transakcijas ir vietējie maksājumi starp Latvijas kredītiestādēs atvērtiem norēķinu kontiem, tomēr, piemēram, līzinga gadījumā līzinga objekts (iekārtas, transportlīdzeklis u.tml.) var tikt pirktas no citas valsts.

CITI RISKI

Izpratnes trūkums par NILLTPFN prasībām, nepilnīga IKS (it sevišķi kredītu devējiem, kas nav kredītiestāžu meitu sabiedrības), t.sk., veicot klienta izpēti, noskaidrojot klientu patiesos labuma guvējus, pārliecinoties par finansējuma izlietošanu un atmaksāto līdzekļu izcelsmi.